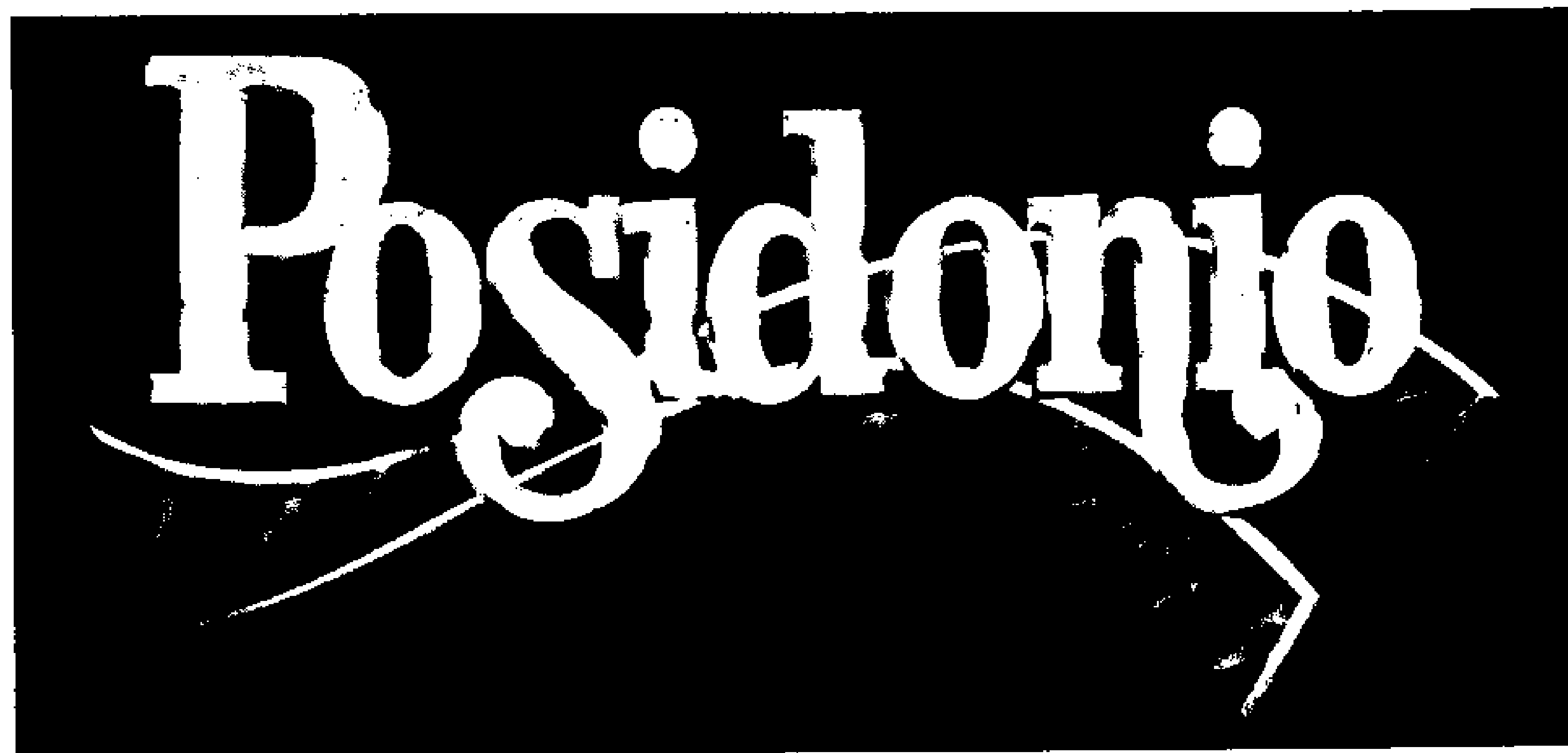

17

περιοδικό για την ψυχή και τη ζωή τ'άλλα

ΧΑΡΟΥΛΑ
20 ΧΡΟΝΙΑ

ΚΑΛΔΑΡΑΣ
ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΥ
ΛΑΓΙΟΣ
ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ
ΣΙΔΗΡΟΠΟΥΛΟΣ

ΑΝΤΥΠΑΣ

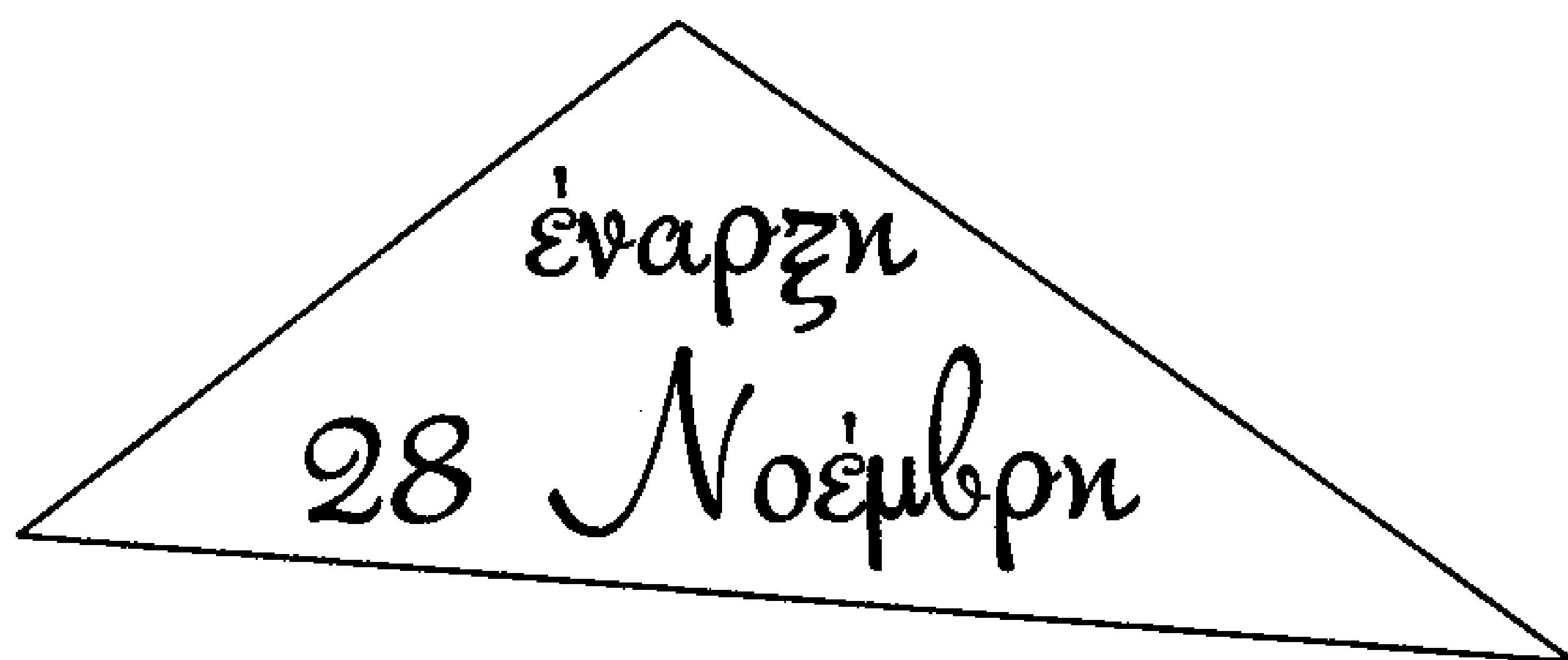
ΚΑΤΕΡΙΝΑ ΣΤΑΝΙΣΗ

ΝΙΚΟΣ ΝΟΜΙΚΟΣ

ΓΙΩΡΓΟΣ ΛΙΑΝΟΣ

ΕΦΗ ΚΟΝΤΟΥ

ΚΑΛ/ΝΙΚΗ ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ: ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΧΑΛΚΙΑΣ

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ: ΒΑΣΙΛΗΣ ΚΟΝΤΟΠΟΥΛΟΣ

ΛΕΩΦ. ΠΟΣΕΙΔΩΝΟΣ 18, ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΤΗΛ.: 8941.033 8941.035

ΝΤΈΦΙ

Τιμή στους ζωντανούς

Γραφείο Έκδοσης
Σόλωνος 85 - Αθήνα 106 79
Τηλ.: 3629.569
Fax: 3641.334
Εκδότης
Σωτήρης Νικολακόπουλος
Υπεύθυνος Σύνταξης
Στέλιος Ελληνιάδης
Σ' αυτό το τεύχος συνεργάστηκαν
Αχιλλέας Θεοφίλου
Γιάννης Πάριος
Γρηγόρης Ψαριανός
Δήμητρα Γαλάνη
Δημήτρης Χατζόπουλος
Ιωάννα Κλειάσιου
Λευτέρης Παπαδόπουλος
Νίκος Παπαδάκης
Νίκος Πορτοκάλογλου
Νίκος Σαββάτης
Παναγιώτης Κουνάδης
Πάνος Ηλιόπουλος
Ρούλα Βαλακίδου
Στέλιος Ελληνιάδης
Ιδιοκτησία
Χ. Ελληνιάδου και Σια Ε.Ε.
Νομική Σύμβουλος
Βάσω Διαμαντοπούλου
Καλλιτεχνική Επιμέλεια
Στελ-Ιω
Θεσσαλονίκη
Νίκος Θεοδωράκης
Π. Μελά 15 - Τσιμισκή
Τηλ.: 265.708
Σελιδοποίηση-Μοντάζ
LASER PRESS
Στρέιτ 1, Τηλ.: 3215.281
Φιλμς Agfa 9800
NOTA
Ιπποκρήνης 15, τηλ. 7701.204
Διαχωρισμοί
Αφοί Τζίφα
Ασκληπιού 61, τηλ. 3618.172
Εκτύπωση
ΚΟΡΦΟΥ
Σμολένσκου 9, Τηλ.: 3641.340

Τεύχος 17
Νοέμβριος-Δεκέμβριος '91
Τιμή δρχ. 600
Η φωτογραφία του εξωφύλλου
είναι του Γιώργου Μονογιούδη

"Αθάνατος", καταλήγει ο επικήδειος. Και εμείς, φεύγουμε με την παρηγοριά ότι έχουμε στο σπίτι τα βιβλία του ποιητή ή τους δίσκους του τραγουδοποιού, με ευγνωμοσύνη για τη σύγχρονη τεχνολογία που επιτρέπει την αποτύπωση του έργου του δημιουργού, ώστε κι όταν αυτός φεύγει τα προϊόντα της διανοίας του να μας μένουν κληρονομιά.

Αλλά είναι πολιτισμός ένα απέραντο μουσείο με προτομές, συλλογές δίσκων, βιβλιοθήκες, μνημεία; Όταν αυτό το μουσείο δεν "λειτουργεί" μέσα σ' ένα ευρύτερο χώρο ζωντανών που απαγγέλουν ποιήματα, γράφουν τραγούδια, χορεύουν, παίζουν θέατρο, περιποιούνται κήπους και χτίζουν ναούς;

Η μήπως ακριβώς αυτό είναι το περιεχόμενο και ο χαρακτήρας του σύγχρονου δυτικού πολιτισμού; Ένας κόσμος συσκευασμένων, προκατασκευασμένων και αναπαραγόμενων "αγαθών" όπου κάθε τι ζωντανό και διαφορετικό, ατομικό ή συλλογικό, χωράει μόνο στο περιθώριο ή "επιβιώνει" μόνο με την εμπορευματοποίηση του; Που κάνει κονσέρβα την κλασική μουσική και αφορίζει τον Χάινριχ Μπελ (Γερμανία), βιομηχανοποιεί τη μουσική των μαύρων και απαγορεύει την είσοδο στον Γκαμπριέλ Γκαρσία Μαρκές (ΗΠΑ), που προβάλλει το Ρέμπραντ στα μουσεία και ταυτόχρονα ο υπουργός παιδείας προτείνει να αντικατασταθεί η γλώσσα τους από την αγγλική στα πανεπιστήμια της χώρας (Ολλανδία)...

Όμως, πολιτισμός χωρίς ζωντανούς είναι απλός αντικατοπτρισμός. Και μεις εδώ, τι περιμένουμε; Να φύγουν κι όσοι έχουν απομείνει; Για να πέσουμε πιο χαμηλά; Για να καλυφτεί το "κενό" με τα εισαγόμενα βιομηχανικά

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΣΧΟΛΙΑ	
Παξιμαδάκια, Μαγαζιά, Συναυλίες, Ειδήσεις κ.ά.	2
ΤΡΑΓΟΥΔΙ ΚΙ ΟΛΑ Τ' ΑΛΛΑ	
Συνάντηση Βορρά Νότου στο Ελσίνκι (του Στέλιου Ελληνιάδη).....	11
Δημήτρης Χριστοδούλου (του Λευτέρη Παπαδόπουλου).....	15
Χαρούλα Αλεξίου (ΑΦΙΕΡΩΜΑ).....	17
Δημήτρης Λάγιος (του Νίκου Παπαδάκη).....	49
Νικ Γκραβενίτης (του Νίκου Σαββάτη).....	51
Στράτος Διονυσίου (του Στέλιου Ελληνιάδη).....	58
Παύλος Σιδηρόπουλος (του Πάνου Ηλιόπουλου).....	60
Απόστολος Καλδάρης (του Παναγιώτη Κουνάδη).....	62
Βιβλία (του Νίκου Παπαδάκη).....	76
Δισκογραφία (της Ιωάννας Κλειάσιου).....	78
Δισκοπαρουσίαση	81
ΑΦΙΕΡΩΜΑ	
Για τα 20χρονα της Χαρούλας Αλεξίου στο τραγούδι Με κείμενα των Στέλιου Ελληνιάδη, Αχιλλέα Θεοφίλου, Δήμητρας Γαλάνη, Νίκου Πορτοκάλογλου και Γιάννη Πάριου	X 1
Πλήρης Δισκογραφία (της Ιωάννας Κλειάσιου).....	X 26

ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ

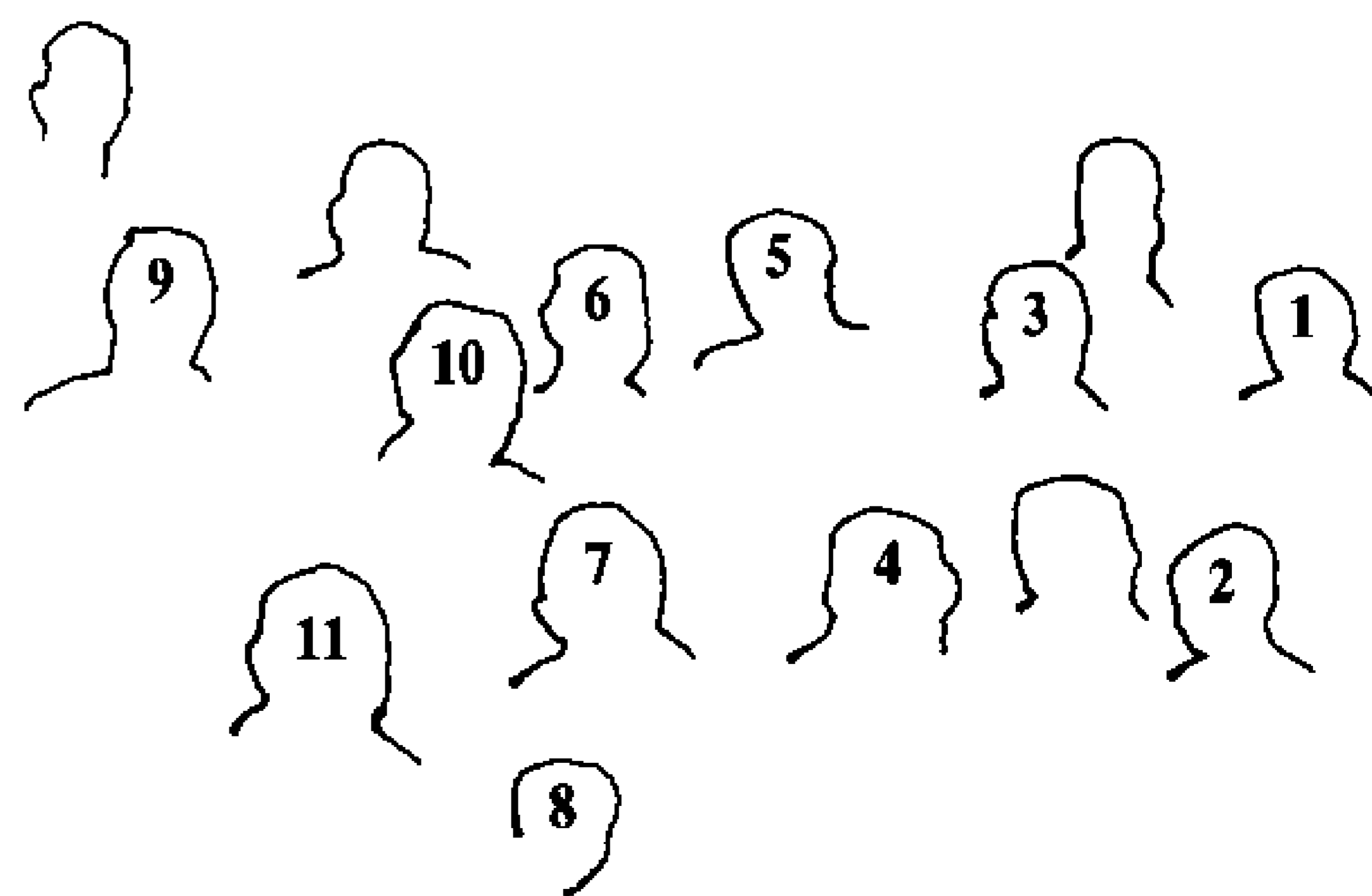
ΚΑΛΔΑΡΑΣ

Με την απώλεια του Απόστολου Καλδάρου, κλείνει -σχεδόν- ο κύκλος των μεγάλων λαϊκών δημιουργών του ελληνικού τραγουδιού, που εμφανίζονται στην τελευταία περίοδο του ρεμπέτικου (1945-1955). Στην κατηγορία αυτή ανήκει κι ο Απόστολος Καλδάρου, που πατώντας με το ένα πόδι στο ρεμπέτικο, θα συνεχίσει τη δημιουργική του πορεία για 45 ολόκληρα χρόνια, περνώντας από πολλές φάσεις και γράφοντας τραγούδια ευρύτερης κοινωνικής αποδοχής, διευρύνοντας συνέχεια τη θεματολογία του, έτσι που για μεγάλες χρονικές περιόδους να είναι ο εμπορικότερος έλληνας συνθέτης, με ένα έργο ιδιαίτερα ανεβασμένο ποιητικά.

Ο Απόστολος Καλδάρου ευτύχησε στην πολύχρονη αυτή πορεία του να γράψει - και μάλιστα σε ηλικία μόλις 22 χρόνων - το ωραιότερο ελληνικό τραγούδι, που αποτέλεσε για μια σκοτεινή περίοδο της σύγχρονης ιστορίας μας, το τραγουδιστικό - και όχι μόνο - σύμβολο ενός λαού που αναζητούσε δρόμους επιδίωξης με ελευθερία και αξιοπρέπεια. Γιατί το "Νύχτωσε χωρίς φεγγάρι" - όπως και άλλα λαϊκά τραγούδια της εποχής εκείνης - παρόλο που πέρασαν 45 χρόνια από τότε που γράφτηκε, αποτελεί ακόμα και σήμερα ένα σημείο αναφοράς, για μια ζωή λιγότερο εξευτελιστική από αυτή που μας προδιαγράφουν τα τελευταία χρόνια.

Μιας τέτοιας ζωής, γεμάτης εντιμότητα και αξιοπρέπεια, ήταν σε όλη του τη ζωή εκφραστής και ο Απόστολος Καλδάρου, που ταυτόχρονα απεικόνισε στο σημαντικό του έργο.

1: Τάκης Σούκας 2: Κώστας Καλδάρου 3: Κώστας Καπετάνιος
4: Λούλα Καλδάρου 5: Νίκος Ξανθόπουλος 6: Σπύρος Λιάσης
7: Μιχάλης Μενιδιάτης 8: Μαίρη Καλδάρου 9: Θανάσης Πολυκανδριώτης 10: ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΚΑΛΔΑΡΑΣ 11: Απόστολος Τεγόπουλος.

Ο Απόστολος Καλδάρας γεννήθηκε στις 7 Απριλίου 1923 στα Τρίκαλα της Θεσσαλίας από Ηπειρώτες γονείς που κατάγονταν από το Μέτσοβο. Ήταν το τρίτο παιδί της οικογένειας με δύο μεγαλύτερες αδελφές που κι αυτές δεν βρίσκονται στη ζωή.

με τους παλιούς και νεότερους δημιουργούς και ερμηνευτές του ελληνικού λαϊκού τραγουδιού.

Το 1952 παντρεύεται τον έρωτα

Η ενασχόληση των μελών της οικογένειας της μητέρας του με τη μουσική τον επηρεάζει βαθιά και από τα παιδικά του χρόνια θα ασχοληθεί με τη βυζαντινή μουσική και τα λαϊκά όργανα, για να απομακρυνθεί σιγά-σιγά από τις εμπορικές απασχολήσεις του πατέρα του, να εγκαταλείψει αργότερα και την Γεωπονική σχολή και να πέσει με τα μούτρα στο λαϊκό τραγούδι. Θα μάθει μπουζούκι και κιθάρα και θα συστήσει την πρώτη ημιεπαγγελματική ορχήστρα στα χρόνια της κατοχής για να μπορέσει να ζήσει, παίζοντας τα ρεμπέτικα της δεκαετίας του '30, συνεπαρμένος από τις μελωδίες του Βαμβακάρη, του Τσιτσάνη, του Παπαϊωάννου και των άλλων συνθετών και τραγουδιστών του ρεμπέτικου.

Μετά την κατοχή κι αφού έχει γράψει τα πρώτα του τραγούδια, θα συνεργαστεί με τα "μυθικά" γι' αυτόν πρόσωπα της προπολεμικής δισκογραφίας για να περάσει γρήγορα με το σημαντικό του έργο μέσα στα πρώτα ονόματα των συνθετών του λαϊκού τραγουδιού.

Στις αρχές της δεκαετίας του '50 παίρνει οριστικά την απόφαση να γίνει επαγγελματίας μουσικός και από τότε μέχρι το 1965 θα παίζει σε όλα τα γνωστά κέντρα της εποχής

των νεανικών του χρόνων με την οποία θα κάνουν δυο παιδιά, την Μαρία και τον Κώστα.

Η οδυνηρή απώλεια της Μαρίας το 1965, θα του δημιουργήσει τέτοια κατάθλιψη που θα τον απομακρύνει οριστικά από το πάλλο.

Σε αντίθεση με άλλους συνθέτες που τα χρόνια του '50 βρήκαν καταφύγιο στην Αμερική, ο Απόστολος Καλδάρας δεν μπόρεσε να αντέξει και μετά από 14 μήνες παραμονής (τέλος '58 αρχές 1960), επιστρέφει οριστικά στην Ελλάδα.

Είναι από τους λίγους συνθέτες της τελευταίας περιόδου του ρεμπέτικου, που συνεχίζει να γράφει σημαντικά τραγούδια και τη δεκαετία του '60 και του '70 και ουσιαστικά μέχρι το θάνατο του.

Ο Απόστολος Καλδάρας, όχι μόνο συνεργάστηκε με τους παλιούς ερμηνευτές και μουσικούς του ρεμπέτικου, αλλά βοήθησε και στην ανάδειξη πολλών νεότερων τραγουδιστών που σήμερα κατέχουν ζηλευτές θέσεις στο νεότερο ελληνικό λαϊκό τραγούδι. Ανάμεσα τους ο Στέλιος Καζαντζίδης, ο Μιχάλης Μενιδιάτης, η Πόλυ Πάνου και οι νεότεροι Χαρούλα Αλεξίου και Γιώργος Νταλάρας. Τραγούδια του άλλωστε είτε σε πρώτες είτε σε νεότερες ηχογραφήσεις έχουν τραγουδήσει μέχρι σήμερα όλοι οι έλληνες λαϊκοί τραγουδιστές.

Ο Απόστολος Καλδάρας υπήρξε επίσης μια εξέχουσα μορφή των συνδικαλιστικών αγώνων του κλάδου των μουσικών, πρωτοπόρος πάντα στους αγώνες για την κατοχύρωση των δικαιωμάτων τους. Ήταν αγαπητός απ' όλους τους συναδέλφους του και είναι βέβαιο ότι και στις ελάχιστες διενέξεις του είχε πάντα δίκιο.

Εγγραψε 500 περίπου τραγούδια σε δίσκους, αρχίζοντας το 1947 και τελειώνοντας το 1990, πριν τον πρόωπο θάνατο του. Πολλά απ' αυτά έχουν κυκλοφορήσει σε τόσες πολλές επανεκτελέσεις από νεότερους τραγουδιστές, που αποτελούν ρεκόρ.

Ο Απόστολος Καλδάρας από το 1946 που κατεβαίνει από τη Θεσσαλονίκη, έζησε στις γειτονίες και στις συνοικίες της Αθήνας, όπως στην Κυψέλη, τη Ν. Χαλκηδόνα, τη Ν. Φιλαδέλφεια, για να μονιμοποιήσει την κατοικία του από το 1966 στο σημερινό του σπίτι στην περιοχή Θρακομακεδόνων στην Πάρνηθα.

Από τους άμεσους συγγενείς του ζουν η σύζυγος του Λούλα, ο γιός του Κώστας, συνθέτης και αυτός και η εγγονή του.

Ετομιάζαμε το αφιέρωμα αυτό στον Απόστολο Καλδάρα, για το περιοδικό "ΝΤΕΦΙ", όταν μας ήλθε η θλιβερή είδηση του αιφνίδιου θανάτου του στις 8 Απριλίου του 1990. Το υλικό που περιλαμβάνεται εδώ είναι μέρος αυτού που συγκεντρώθηκε τον Σεπτέμβριο και Οκτώβριο του 1989, όταν ήταν απολύτως υγιής, στα πλαίσια της προετοιμασίας ενός αφιερώματος που έγινε στο 4ο πρόγραμμα της ΕΡΑ, επί μία εβδομάδα από την εκπομπή "Μεσημέρι και τέταρτο". Ήταν, ίσως, η ραδιοφωνική εκπομπή που τον είχε συγκινήσει περισσότερο μέχρι τότε - όπως τουλάχιστον μας δήλωσε - αφού, ανάμεσα σ' άλλα, μίλησε κι ο ίδιος ελεύθερα και ακούστηκαν οι απόψεις του, ενώ άκουσε για πρώτη φορά εδώ και σαράντα χρόνια ξεχασμένα τραγούδια.

Αν και η συγκινησιακή φόρτιση από την απώλεια του ήταν ισχυρή, συνεχίσαμε και τελειώσαμε το αφιέρωμα αυτό, σαν ελάχιστο φόρο τιμής στον μεγάλο αυτό λαϊκό δημιουργό, ελπίζοντας συγχρόνως να συμβάλλουμε στην προσπάθεια για μια συγκέντρωση κάθε υλικού γύρω από το έργο του, έστω και μετά θάνατον.

Στους συντελεστές της μικρής αυτής προσπάθειας περιλαμβάνονται και οι συνεργάτες του 4ου προγράμματος, Θεοδώρα Γρηγόρη, Ρούλα Ελευθερίου και Παναγιώτης Χάλκος, τους οποίους ευχαριστώ.

Παναγιώτης Κουνάδης

Εγώ κατάγομαι από μια οικογένεια μουσικών, ερασιτεχνών, από το γένος της μητέρας μου όμως. Κανείς επαγγελματίας πλην εμού. Μόνο ένας πρώτος μου ξάδελφος έπαιζε φλάουτο, κλαρίνο, κλαρινέτο, αυτά όλα τα πνευστά, στο Δήμο της Θεσσαλονίκης σαν επαγγελματίας, σαν υπάλληλος, αλλά το επάγγελμα του ήταν άλλο. Αυτό ήταν ας το πούμε πάρεργο. Αυτός έπαιζε φλάουτο, αυτά τα πνευστά και ένας άλλος που ήταν στο Παρίσι έπαιζε βιολί. Ο ένας αδελφός της μάνας μου έπαιζε επίσης βιολί κι ο άλλος αδελφός της έπαιζε μπουζούκι, αλλά όχι ρεμπέτικα τραγούδια, παίζαν κλέφτικα την εποχή εκείνη, παίζαν τέτοια πράγματα, αλλά επαγγελματίας κανείς δεν ήτανε. Ο μόνος που βγήκα ήμουνα εγώ. Και μεγάλωσα όχι μόνο με το είδος της μουσικής αυτής, που παίζαν οι θείοι μου, τα ξένα, τα ευρωπαϊκά που τα λέγαμε τότε και τα δημοτικά, αλλά μεγάλωσα και σε μια ατμόσφαιρα θρησκευτική λόγω του ότι ο παπός μου ήτανε δάσκαλος, ήτανε παπάς, ήταν και έξαρχος του Πατριαρχείου της Κωνσταντινουπόλεως στο Μέτσοβο.

Ο πατέρας της μάνας μου, άνθρωπος λόγιος πολύ μορφωμένος, με γλώσσες, ήταν και στο Αβερύφειο Ίδρυμα, κατείχε μια πρωτεύουσα θέση και η μάνα μου θρησκευόμενη. Καταλαβαίνετε λοιπόν σε τι κλίμα μεγάλωσα. Όταν ήμουνα μικρός με έβαζε και έκανα σαράντα, πενήντα μετάνοιες. Όσες πιο πολλές μετάνοιες τόσο πιο καλά ήτανε. Κι εγώ δος του και δος του έφτανα σαράντα μετάνοιες, μικρό παιδάκι ήμουνα πέντε, έξι ετών. Προσευχή, είχα μάθει το ημερολόγιο εκεί και διάβαζα συνέχεια. Στην εκκλησία πήγαινα από μικρός, από 8, 9 χρονών παιδί, στα πόδια του ψάλτη που λένε, για ένα χρονικό διάστημα για να μάθω βυζαντινή μουσική.

Αλλά αργότερα όταν ένωσα τα πρώτα σκιρτήματα της καρδιάς σκέφτηκα ότι εγώ δεν είμαι τώρα για τέτοια δουλειά, εγώ είμαι να πάω να φλερτάρω και τα εγκατέλειψα. Αυτός ήταν ο λόγος. Στον ψάλτη καθήσαμε όμως μέχρι που τέλειωσα το γυμνάσιο. Ίδρύσαμε τότε και χορωδία, βυζαντινή χορωδία, στα Τρίκαλα. Αλλά εκτός της Βυζαντινής ιδρύσαμε και μια άλλη χορωδία που δάσκαλο είχαμε τον Παναγόπουλο -από εδώ ήταν αυτός, καθηγητής- και δίναμε συναυλίες σε διάφορες πόλεις. Αυτά μέχρι που έβγαλα το γυμνάσιο.

Η χορωδία αυτή ήταν μαθητική;

Όχι, άλλοι το είχανε βγάλει και άλλοι είμαστε ακόμα στην τελευταία τάξη του γυμνασίου, εκεί μέσα, σ' αυτή την χρονολογική περίοδο.

Σ' αυτή την ηλικία -15-20 χρονών- πιάνεις όργανο στα χέρια σου και ποιό όργανο;

Ναι θα στα πω. Όργανο πρωτόπιασα όταν ήμουνα περίπου 15 χρονών παιδάκι. Ένας άλλος ξάδελφος μου έπαιζε κιθάρα. Ερασιτέχνης κι αυτός. Εγώ βρήκα την κιθάρα - το πρώτο όργανο που έπιασα - τον παρακάλεσα, μου την έδωσε και

άρχισα να την κάνω κτήμα μου, που λέει ο λόγος. Τρόπος του λέγειν κτήμα μου.

Να γρατζουνάω. Γρήγορα έμαθα κι ακοπανιαμέντα και τραγουδούσαμε παρέες τότε με τα παιδιά και με τα κοριτσόπουλα. Κάναμε καντάδες το βράδυ. Καντάδες με τραγούδια κανταδίστικα, όχι λαϊκά. Τότε δεν έπαιζα ρεμπέτικα εγώ.

Στα Τρίκαλα δεν είχε φτάσει ακόμα ο απόηχος των τραγουδιών αυτών;

Βέβαια. Σε κάτι καφεενάκια που είχανε δημιουργηθεί εκεί στα Τρίκαλα, στο συνοικισμό των προσφύγων που είχαν έρθει τότε, μετά τη μικρασιατική καταστροφή, ακούγαμε, παιδιά μικρά εμείς, τη φωνή του Μάρκου, του Μπάτη, του Στράτου, όλων αυτών των πρώτων και του Τσιτσάνη ακόμα και άλλων.

Και μου φάνηκε εμένα ότι αυτές οι μελωδίες ήταν απλές και πρωτότυπες και είχαν κάποια διαφορά από το δημοτικό που τραγουδούσαμε εκείνη την εποχή και το ευρωπαϊκό, το κανταδίστικο.

Και τ' αγάπησα και αυτό. Και μάλιστα πήγαινα τακτικά στα καφεενάκια και καθόμουν ώρες ολόκληρες πότε να βάλει στο γραμμόφωνο με το χωνί ν' ακούσουμε κι εγώ κι οι άλλοι φίλοι μου. Λοιπόν, ακούμε το όργανο. Και τι όργανο είν' αυτό που παίζουν...μπουζούκι. Είχαμε μεσάνυχτα, δεν είχα δει μπουζούκι. Σ' ένα χρόνο από τότε, να κι έρχεται ο μπάρμπας μου, της μητέρας μου ο αδελφός που έπαιζε μπουζούκι. Και δεν θυμάμαι πως, γενομένης συζητήσεως αναφέρθηκα εγώ στο όργανο αυτό. - Α! μπουζούκι έχω γω, μου λέει. - Θεϊέ, λέω, έχεις μπουζούκι εσύ; - Ναι. - Πώς είναι αυτό; - Θα στο φέρω να το δεις, θα στο χαρίσω. Κι έρχεται λοιπόν μια μέρα και μου φέρνει το μπουζούκι αυτό και μου το χαρίζει. - Αυτό είναι το μπουζούκι. - Και πώς παίζει αυτό θεϊέ; Εφτιαξε λοιπόν μια πένα από φτερό κότας ή γαλοπούλας κι έπαιζε έτσι με το φτερό. Και εμένα μ' άρεσε ο ήχος από το όργανο αυτό. Αλλά εγώ δεν μπορούσα με το φτερό. Ήξερα ότι παίζουν με πένα όπως με τα μαντολίνα, γιατί έπαιζα κι εγώ μαντολινάκι λίγο αργότερα. Λοιπόν μούδειξε τα πρώτα. Επαιρνε χορδές που ήταν σε κα-

ρούλια. Και μ' αγόρασε χορδές και πένα και σιγά σιγά...το τραγούδι που πρωτοέπαιξα στο όργανο αυτό, ήταν αυτό που έβαλα λόγια, το παλιό που λέει "Αντε Μανταλιώ και Μανταλένα" και πίσω ο δίσκος έχει το "Μινόρε του Χαλικιά". Αυτό το τραγούδι πρωτοέμαθα και πρωτοέπαιξα στο μπουζούκι. Ε, από κει και πέρα ας πούμε μ' άρεσε. Ήταν και η φλέβα που είχα μέσα μου, άρχισα να παίζω διάφορα άλλα τραγούδια. Μόνος μου όλα αυτά, αυτοδίδακτος. Δεν είχα κανένα. Νότες πολύ αργότερα έμαθα.

Όλα αυτά πριν από τον πόλεμο βέβαια;

Ναι, πριν τον πόλεμο. Παιδί ακόμα, ήμουνα 12-15 χρονών, είχα βγάλει το δημοτικό σχολείο. Κάπου εκεί ήρθα σ' επαφή με το μπουζούκι. Και αυτό μου άρεσε λόγω του ότι άρχισαν να βγαίνουν τότε κι αυτά τα τραγούδια - τα ρεμπέτικα δηλαδή - με τον Μάρκο και μ' αυτούς. Μ' άρεσαν και μαθαίναμε και γω και οι φίλοι μου παρέα. Λέγαμε και κανταδίτσα με την κιθάρα, λέγαμε κι αυτά με το μπουζούκι σαν καινούργια. Κι έτσι πήγε το βιολί μέχρι που έβγαλα το γυμνάσιο.

Πότε σκέφτηκες να γράφεις στίχους ή μουσική;

Στίχους από την αρχή. Μαθητής ων, έγραφα στίχους και μουσική, το "Δώδεκα χρόνια κάθομαι στα μαύρα τα θρανιά". Τότε τόγραφα αυτό. Δεν τόβγαλα φυσικά σε δίσκο, αλλά στα Τρίκαλα στην πατρίδα μου το τραγουδάνε όλοι. Το ξέρανε όλοι και έγινε επιτυχία χωρίς να έχει βγει σε δίσκο.

*α Δώδεκα χρόνια κάθομαι στα μαύρα τα θρανιά
βαρέθηκα μα το Θεό και μα την Παναγία.*

β

*γ Ανάθεμα σε άλγεβρα και τριγωνομετρία
που μαραζώνεις τα παιδιά σε κάθε ηλικία.*

Τα μαθητικά είναι πάντοτε χρόνια ευχάριστα καίτοι έχουμε τις δυσκολίες των μαθημάτων. Όπως όλα τα παιδιά προτιμάμε το παιχνιδι αλλά είναι τα πιο ευχάριστα και πιο ωραία χρόνια. Εγώ τουλάχιστον έτσι αισθάνθηκα αργότερα όταν μεγάλωσα και μπήκα μέσα στη βιοπάλη. Το διαπίστωσα και το είπα χίλιες φορές.

Ο απόηχος της δικτατορίας του Μεταξά πώς είχε επιδράσει σε σας που είσατε νέα παιδιά;

Εμάς η δικτατορία του Μεταξά μας βρήκε μαθητές. Τότε ήταν που μας έντυσε και στην ΕΟΝ διότι άμα δεν ήθελες να ντυθείς μην πήγαινες! Είχε τότε και αποβολή. Και δια παντός! Έπρεπε να την φορέσεις. Έτσι φορέσαμε και τη στολή. Δεν μπορούσες να κάνεις διαφορετικά. Είμασταν παιδιά, 14-15 χρονών. Άμα θέλεις μη την φορέσεις! Τι επίδραση νάχε; Δεν μπορούσε νάχει επίδραση διότι εγώ είχα αρχίσει να μπαίνω μέσα και στα πολιτικά θέματα από παιδί. Μ' άρεσαν, ας πούμε, ορισμένα συνθήματα που είχαν οι αριστεροί. Μετά, τα συνθήματα από τη Γαλλική επανάσταση που μάθαμε στο

Βόλτα με συμμαθητές

γυμνάσιο. Ισότητας, αδελφσύνη, ελευθερία. Αυτά μ' άρεσαν κι έβλεπα ότι κάτι πάει στραβά με τον Μεταξά. Αλλά τότε δεν μπορούσες να κάνεις διαφορετικά. Είμαστε και μικρά παιδιά!

Ας πάμε τώρα στην Κατοχή. Είχατε φτιάξει τότε την παρέα που παίζατε; Τότε γνώρισες και τον Μπάμπη Μπακάλη;

Τον γνώρισα στην Κατοχή μεν αλλά αργότερα. Όταν έφυγα από τα Τρίκαλα, το '43 νομίζω, δεν θυμάμαι καλά. Και πήρα δυο σώβρακα και δυο φανέλλες και φύγαμε. Ξενητευτήκαμε που λέγανε οι παλιοί να βρούμε την τύχη μας. Τι τύχη να βρούμε; Μ' ένα μπουζουκάκι, μια κιθαρίτσα κι ένας άλλος φίλος μου, με το τραγούδι να πα' να πιάσουμε δουλειά σε κάτι κουτουκάκια-μαγαζάκια στη Λάρισα, στην Καρδίτσα, στο Βόλο, στη Λαμία. Γυρίζαμε ένα μήνα εδώ, ένα μήνα εκεί, να χορταίνουμε και το στομάχι μας, να παίρνουμε και κάνα φράγκο να αγοράσουμε κανένα ζευγάρι παπούτσια. Αυτά ήταν όλα-όλα, παραπάνω δεν έφτανε. Και κανένα τσιγαράκι. Έστειλα και κανένα φράγκο εγώ στη μητέρα μου, που ήμουνα καλό παιδί. Ο πατέρας μου δυστυχώς, ήτανε έμπορος, πλούσιος έμπορος όταν παντρεύτηκε τη μητέρα μου - θεός σχωρέστους και τους δυο. Αλλά είχε την ατυχία να τον βρει αυτή η αρρώστια, η Parkinson. Δέκα οχτώ ολόκληρα χρόνια, από τότε που ήμουνα παιδάκι, εγώ δεν τον θυμάμαι να περπατάει στα δυο πόδια. Τον θυμάμαι κανένα χρόνο που τον κρατούσε ο ξάδελφος μου και η μάνα μου και τον πηγαίνανε στο κατάστημα. Από κει και πέρα όλα τα υπόλοιπα χρόνια, μόνο του να περπατάει δεν τον θυμάμαι.

Η οικογένειά σας πώς ζούσε; Είχε το εμπορικό;

Ναι το εμπορικό είχε, εδώδιμα αποικιακά θυμάμαι και είχε και εργαστήριο, βιοτεχνία κηροπλαστικής. Ήταν αξιόλογος άνθρωπος και σ' όλα τα Τρίκαλα γνωστός, απ' τους καλούς καταστηματαρχές. Τον λέγανε Κώστα, γι' αυτό και το όνομα του γιού μου.

Μεσ' την Κατοχή συναντάς και τον Μπάμπη Μπακάλη που είχε και κείνος γράφει τα πρώτα του τραγούδια. Εσύ πότε πραγματικά επαγγελματοποιείσαι σαν μουσικός;

Δουλέψαμε μαζί με τον Μπάμπη Μπακάλη πολλές φορές. Δουλέψαμε για πρώτη φορά στη Λάρισα. Εκεί πρωτογνωριστήκαμε. Δουλέψαμε σε διάφορα μαγαζιά εκεί και μετά νομίζω πήγαμε στο Βόλο και στα Τρίκαλα. Δεν θυμάμαι συγκεκριμένα. Γύρω-γύρω στη Λαμία, δεν θυμάμαι αν είχε έρθει κι ο Μπάμπης στη Θεσσαλονίκη. Δεν είχα βγει επαγ-

Με τη μητέρα του στην Ακρόπολη

γελματίας. Δούλευα και σε κέντρα αλλά επαγγελματίας ερασιτέχνης ή ερασιτέχνης επαγγελματίας. Όπως θέλεις το λες. Διότι διάβαζα τότε. Ούτε είχα σαν σκοπό ποτέ να βγω επαγγελματίας μουσικός.

Τι άλλο σκεφτόσουν να κάνεις τότε στη ζωή σου;

Διάβαζα γιατί είχα μπει στην Γεωπονική σχολή. Παρακολούθησα ορισμένα χρόνια και ανελλιπώς μάλιστα. Στην Θεσσαλονίκη. Παρουσίες δεν είχα καθημερινές, όταν ήθελα πήγαινα, όταν δεν ήθελα δεν πήγαινα γιατί με τραβούσε και το όργανο. Δεν ήθελα να βγω γιατί ήθελα να ικανοποιήσω της μάνας μου την επιθυμία που ήθελε να με κάνει επιστήμονα. Αν δεν ήταν αυτό θα είχα εγκαταλείψει την Γεωπονική από τα πρώτα χρόνια. Μ' άρεσε πολύ η μουσική. Όπως και δεν γλύτωσα. Δεν με κέρδισε η πένα, που λένε, με κέρδισε το πεντάγραμμο.

Στις αρχές του '46, μόλις ουσιαστικά άνοιξε το εργοστάσιο της Columbia, είσαι από τους πρώτους που γράφεις τραγούδια.

Εγώ πρωτομπήκα στο στούντιο το 1947. Στην Αθήνα ήρθα στο τέλος του '46. Και μόλις είδα ότι κυκλοφόρησε ο δίσκος "Μάγκας βγήκε για σεργιάνι" άρχισα να κλαίω. Αρχισα να κλαίω βλέποντας κι άλλο όνομα. Ήμουνα στη Θεσσαλονίκη τότε και δεν ήμουν παρών στην ηχογράφηση. Κυκλοφόρησε ο δίσκος και μετά ήρθα εγώ. Έκλαιγα μέρες συνέχεια. Για το κακό που μούκανε. Κι ήρθα και πρωτομπήκα στο στούντιο στις αρχές του '47. Ο Παπαϊωάννου - καλή του ώρα - με πήρε απ' το χεράκι, έλα εδώ μου λέει και με αρπάζει και με πάει κατευθείαν στο Μάτσα. Και γράφουμε το "Νύχτωσε χωρίς φεγγάρι" με την Στέλλα Χασκίλ που μου υπέδειξε ο Μάτσας. Ήταν εβραία κι αυτή. Επίσης τον Γιάννη Κυριαζή τον ήξερα από την Κατοχή, τον είχα γνωρίσει στη Θεσσαλονίκη. Στη Θεσσαλονίκη είχα περίπου τρία χρόνια, που έπαιζα, όπως είπαμε, ερασιτέχνης-επαγγελματίας ή αντιστρόφως. Επαγγελματίας με την πραγματική έννοια βγήκα μετά που απολύθηκα από φαντάρος το '50. Το '51 ακριβώς. Μας είχε πάρει τότε όλους τους εγγράμματους προστάτες ο Παπάγος και υπηρέτησα 18 μήνες σαν αξιωματικός. Μας έστειλε τότε στην Εκάλη και περάσαμε τα τεστ με πολλή καλή επίδοση. Για πρώτη φορά πήγα φαντάρος το 1948, αλλά μας έδιωξε ο Βαν Φλητ σαν υπεράριθμους. Ο αμερικάνος τότε ήταν που κυβερνούσε, οι Έλληνες!... (παραμύθια). Τότε ήταν που είπε ο Κανελλόπουλος και το περίφημο "Ίδού ο στρατός σας" στον Βαν Φλητ. Άστα να πάνε. Λοιπόν με ξαναπήρε το '49 και απολύθηκα το '51.

Ήδη όμως από το 1947 το "Νύχτωσε χωρίς φεγγάρι" είναι ένα τραγούδι που γίνεται μια επιτυχία άνευ προηγουμένου στην Ελλάδα, αν λάβει δε κανείς υπ' όψη του και το διπλό περιεχόμενο που κρύβει μέσα.

Ναι, αυτό το τραγούδι το 'χα εμπνευστεί από μια μικρή ιστοριούλα. Τότε ήμουν στην Θεσσαλονίκη με την πρώτη κυβέρνηση του Οκτώβρη του '44. Μετά τον Δεκέμβρη αρχισαν οι πρώτες συλλήψεις των αριστερών, των κομμουνιστών που τους πιάναν και τους κλείναν στο Γεντί Κουλέ. Εγώ τότε είχα ένα φίλο με τον οποίο συνεργαζόμαστε στα διάφορα κουτουκάκια εκεί πέρα, ονόματι - καλή του ώρα, κι αυτός πέθανε θεός σχωρέστον - Μίγκο. Τον Χρήστο τον Μίγκο. Αυτός καθόταν στην Ακρόπολη επάνω, κάτω από το Επταπύργιο - το Γεντί Κουλέ. Και μ' έπαιρνε ταχτικά να πάμε να πιούμε κανένα ουζάκι στη γριά, έτσι την έλεγε τη μάνα του. Πίναμε τα ουζάκια, τα λέγαμε. Διάφορα πράγματα για τη δουλειά από δω, από κει. Λοιπόν μια φορά έφυγα, θυμάμαι ήταν σούρουπο και κει που φεύγαμε βλέπω - δεν ξέρω έτσι, κι άλλες φορές τόβλεπα. Εκείνη τη φορά μούκανε εντύπωση, πως ήταν το σούρουπο, η βραδυά διαφορετική ποιος ξέρει και βλέπω τη σιλουέτα του Επταπυργίου, των τειχών εκεί πέρα που ήταν οι φυλακές και μου 'κανε εντύπωση. Κοίτα, τώρα λέω, εκεί μέσα πίσω απ' τα τείχη αυτά είναι οι φυλακές. Και

Με τον Μπάμπη Μπακάλη
στη Θεσσαλονίκη

και μαζεύουν αυτούς τους ανθρώπους και τους κλείνουν φυλακή. Κι έτσι αυτή η εικόνα μούδωσε την έμπνευση να γράψω το τραγούδι αυτό. Τό 'γραψα τότε στις αρχές του '45. Μετά τα Δεκεμβριανά, τότε που πιάναν τους αριστερούς θυμάμαι.

Υπήρχε συγκεκριμένο πρόσωπο στο οποίο ήταν αφιερωμένο το τραγούδι αυτό;

Όχι γενικά. Πλην όμως είχε διαδοθεί. Εγώ το 'πα σ' ένα-δυο πρόσωπα για ποιο λόγο έγραψα το τραγούδι, αυτοί το 'παν σ' άλλους και ούτω καθεξής. Έτσι έκατσα κι έγραψα το τραγούδι αυτό. Αλλά δεν το είχα γράψει όπως είναι στο δίσκο. Ήταν :

*"Νύχτωσε και στο Γεντί
το σκοτάδι είναι βαθύ
κι όμως ένα παλληκάρι
δεν μπορεί να κοιμηθεί.*

*Αραγε τι περιμένει
όλη νύχτα ως το πρωί
στο στενό το παραθύρι
που φωτίζει το κελί".*

Όχι "που φωτίζει με κερι". Αυτό δεν λέει τίποτα. Αλλά αναγκάστηκα για τη λογοκρισία να το βάλω έτσι.

Ο τρίτος στίχος είναι :

*"Πόρτα ανοίγει πόρτα κλείνει
μα διπλό είναι το κλειδί
τι έχει κάνει και το ρίξαν
το παιδί στη φυλακή".*

Και μετά τ' άλλαξα τελείως, διότι τότε κόψει η λογοκρισία και τόβαλα έτσι όπως είναι σήμερα. Και έγινε επιτυχία πάλι και μ' αυτά τα λόγια.

Την ίδια όμως εποχή γράφεις ένα άλλο επίσης πολύ ωραίο τραγούδι. Αλλά πρέπει να χεις κάνει και σ' αυτό κάποια παρέμβαση, αυτολογοκρισία για να περάσει. Το "Πάνω σ' ένα βράχο".

Α, αυτό τ' αγαπούσε πολύ ο Βάρναλης. Συγχαρητήρια μου είχε πει. Και το αποκάλεσε "αριστουργηματικό στιχουργημα" ή "στιχουργικό αριστούργημα". Κάπως έτσι, δεν θυμάμαι ακριβώς.

Και αυτό όμως έχει κάποια αλλαγή στο στίχο. Έχεις βάλει μια γυναίκα μέσα.

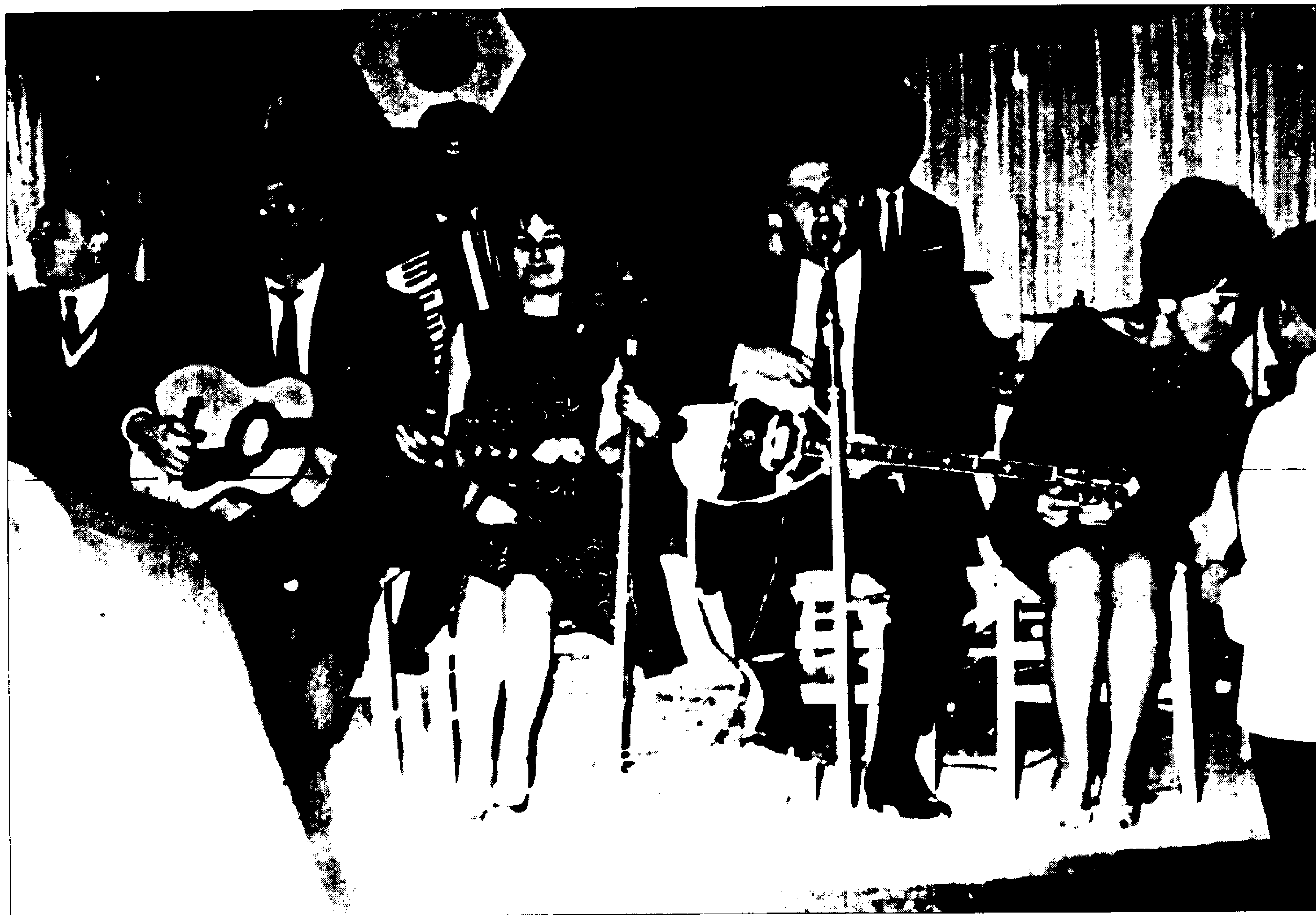
Ναι στην αρχή το είχα :

*"Έτσι μ' έχει καταντήσει
των ανθρώπων η οργή.
Στρώμα νάχω τα χορτάρια
και προσκέφαλο τη γη".*

Και μετά τόβαλα "μιας γυναίκας η οργή". Δεν λέει τίποτα "μιας γυναίκας". "Των ανθρώπων η οργή" λοιπόν. Βγήκε κι αυτό το 1947. Αυτά τα δυο τραγούδια τα 'γραψα για δυο συγκεκριμένες καταστάσεις.

Εκτός όμως από αυτά, ένα από τα πρώτα τραγούδια που γράφεις, πολύ ωραίο επίσης, θα μπορούσαμε να το πούμε προάγγελο του νεορεαλισμού όχι μόνο στην Ελλάδα αλλά και στην Ευρώπη. Την "Παραστρατημένη". Θα θέλαμε να μας πεις την ιστορία της.

Κοιτάχτε, ιδιαίτερη ιστορία δεν έχει αυτό. Τότε όμως σαν νέοι γνωρίζαμε και πολλές τέτοιες γυναίκες. Ο έρωτας ήταν πολύ ακριβός. Και μεις κυνηγούσαμε αυτές τις γυναίκες. Δεν το 'γραψα γι' αυτές τις γυναίκες, δεν με ενέπνευσαν. Αλλά σκέφτηκα να γράψω ένα τραγούδι γι' αυτά που έβλεπα γύρω μου. Κι έγραψα για μια τέτοια γυναίκα γενικά.

Απόστολος Καλδάρης, Πάνος Γαβαλάς, Ρία Κούρτη, Γιώργος Κουλαζίζης (ακορντεόν) κ.ά.

Και τραγουδήθηκε και αυτό από την Στέλλα τη Χασκίλ. Και είχε και αυτό επιτυχία τότε. Μεγάλη επιτυχία αλλά το 'βαλα σε δίσκο αργότερα, πολύ αργότερα.

Ο πρώτος δίσκος όμως φαίνεται ότι βγαίνει πολύ κοντά με τους άλλους. Αμέσως μετά το 1947.

Α, ναι, καλά λες, με τη Χασκίλ πρώτη εκτέλεση κι από πίσω έχει το "Ψαράς θα γίνω στη στεριά" με την Χασκίλ και τον Γιάννη Κυριαζή.

Εσύ συνεργάζεσαι στα πρώτα σου βήματα, όπως φαίνεται από τους καταλόγους, με τις δύο εταιρείες του Μάτσα την ODEON και την Parlophone.

Ναι, την ODEON την είχε ο Μπενβενίστε, ο πατέρας του Ζακ Ιακωβίδη και την Parlophone την είχε ο Μάτσα, αλλά είχε και κάτι ποσοστά στην ODEON.

Στο στρατό πώς περνάς εκείνα τα δύσκολα χρόνια που είναι ακόμα ο εμφύλιος πόλεμος;

Τότε που πήγα φαντάρος τελείωνε ο πόλεμος. Τελείωνε το δεύτερο αντάρτικο.

Πριν πας φαντάρος έπαιζες σε μεγάλο κέντρο;

Έπαιξα σε διάφορα κέντρα. Και τότε το 1947 έπαιξα στου Μάριου στις Τζιτζιφιές και έπαιρνα "τριακόνη δραχμές με-

ροκάματο". Το μεγαλύτερο μεροκάματο το έπαιρνε τότε ο Μάρκος Βαμβακάρης, εκατό δραχμές! Και λέγαμε τότε "πω-πω, εκατό δραχμές!". Έπαιρνε ο Χιώτης τότε εξήντα, εβδομήντα δραχμές, ήταν φίρμα τότε όπως ο Χατζηηρόδοτος, ο Μητσάκης... Δουλεύαμε μαζί τότε εγώ, ο Χιώτης, ο Μητσάκης, ο Σπύρος ο Περιστερής στου Μάριου. Εγώ έπαιρνα το πιο φτηνό μεροκάματο. Ημουν ο πιο άγνωστος και ο πιο μικρός βέβαια.

Ο Παπαϊωάννου δεν ήταν μαζί σας;

Ο Παπαϊωάννου ήταν τότε δίπλα στου Καλαματιανού με τον Μάρκο τον Βαμβακάρη και άλλους, δεν θυμάμαι καλά.

Τότε ο Μάριος είχε και το μαγαζί στην Ιωνος, όταν πήγα εγώ ήταν στο καλοκαιρινό στις Τζιτζιφιές. Δούλεψα όμως και στο χειμωνιάτικο στην Ιωνος. Τότε τραγουδίστρια εμείς δεν είχαμε καμμία. Ο Τσιτσάνης πρωτοείχε βάλει την Μαρίκα τη Νίνου, την Μπέλλου και σιγά-σιγά πήραν και οι άλλοι.

Απόστολε, θα θέλαμε να μας πεις αν έφτασε και πώς, σε σένα ο απόγος των παλιών συνθετών και τραγουδιστών;

Την πρώτη επαφή με τους λαϊκούς δημιουργούς και τραγουδιστές την έκανα σ' ένα καφενεδάκι που ήταν κάτω από την "Βραδυνή". Ήταν στη Λυκούργου 8 ή 7 αν θυμάμαι,

Ο Απόστολος Καλδάρης και ο Πρόδρομος Τσαουσάκης (με τα μπουζούκια)

εκεί πηγαίναμε οι λαϊκοί. Εκεί γνωρίστηκα με τους περισσότερους. Διότι είχα γνωριστεί αλλού και με τους πιο παλιούς. Με τον Μιχάλη τον Γενίτσαρη είχαμε γνωριστεί άλλοτε. Με τον Στέλιο τον Κερομύτη - θεός σχωρέστον - αλλού, στον Πειραιά, στην Τρούμπα. Γιατί όταν έφυγα από την Θεσσαλονίκη - τώρα φεύγω από το ένα θέμα και πάω στο άλλο - με το καράβι θυμάμαι, βρέθηκα στον Πειραιά στην Τρούμπα.

Εκεί ξένος μεταξύ ξένων, άγνωστος μεταξύ αγνώστων, "πού την κεφαλήν κλίνει", πουθενά. Με λίγα λεφτουδάκια στην τσέπη, φτάναν δεν φτάναν να τη βγάλω καμμιά βδομαδίτσα. Ευτυχώς, από δω από κει ρωτάμε, ρε παιδιά κανένα μαγαζί να παίξουμε, δεν ξέρω τι, πάμε σε κάτι κουτουκάκια που παίζουν κάτι άλλοι εκεί, ο Λευτεράκης, δεν θυμάμαι, ο Μήτσος που 'χε το παιδάκι, ο κουτσός ο φουκαράς, τέλος πάντων.

Κανένα μαγαζί ρε παιδιά να πα να παίξουμε! Και μ' έστειλαν στου Γιαουρτόπουλου. Εκεί γνώρισα τον Στέλιο τον Κερομύτη. Κι ήμασταν δυο. Εγώ κι ο τραγουδιστής ο Λάκης Στελλάκης που ήταν στη Θεσσαλονίκη φίρμα μετά. Ε, μ' αυτόν βγήκαμε τότε, αλλά αυτός τη φοβήθηκε την Αθήνα, την Τρούμπα και μ' εγκατέλειψε μόνο μου κι έφυγε για την Θεσσαλονίκη πάλι. Κι έμεινα μόνος μου. Φεύγω από του Γιαουρτόπουλου το μαγαζί και πηγαίνω σ' ένα άλλο, στου Λιναρά. Εκεί να δεις τι κόσμος ερχότανε. Μήπως στου Γιαουρτόπουλου ερχότανε καλύτερος κόσμος; Που ήταν παρά πέρα, εκατό μέτρα πιο κάτω. Στου Λιναρά, ερχόταν από το φύραμα της Τρούμπας. Σωματέμποροι, γυναίκες των οίκων ανοχής, αδελφές, ό,τι φύραμα, κλέφτες, απατεώνες, διαρρή-

κτες, φονιάδες, όλοι εκεί ερχόντανε. Από κει μέσα πέρασα εγώ.

Αφού θυμάμαι μια φορά με καλεί, μου κάνει ένας νόημα... να σου πω, δέθην. Εγώ ευγενής κατεβαίνω, πηγαίνω σιγά-σιγά εκεί. Στον πληθυντικό του μιλούσα του ανθρώπου. Αλλά αυτός καταλάβαινε από πληθυντικό; Μου λέει και μου προτείνει το δικό του ποτήρι. -Γουστάρεις, μου λέει, να πιεις ένα κρασάκι; Και το δικό του το ποτήρι είχε ψίχουλα από ψωμί, σάλια, σάλτσες, νταραβέρια από το στόμα το δικό του. Πού να πιεις; -Φχαριστώ, του λέω, πάρα πολύ κύριε αλλά να το στομάχι, πόνος φοβερός δεν μπορώ να πιω. Με το δεξί, το κάνει έτσι, με τ' αριστερό κράταγε το ποτήρι, έτσι ακριβώς, γουστάρεις μου λέει μαυράκι; Και μου προτείνει το τσιγάρο του. -Του λέω, ευχαριστώ πάρα πολύ κύριε, εγώ δεν πίνω απ' αυτό το πράγμα. -Καλά, μου λέει, και παίρνει πιο κει το τσιγάρο. Παίρνει το πακέτο τα τσιγάρα. -Πάρε τσιγαράκι. -Φχαριστώ πάρα πολύ, όπως βλέπετε καπνίζω. Και πράγματι εκείνη την ώρα κάπνιζα, κρατούσα τσιγάρο. Μα αδελφάκι μου, μου λέει, ούτε πίνεις ποτό, ούτε μαύρο φουμάρες, τσιγάρο δεν πήρες, δεσποινίς μήπως είσαι;

Εκεί με ποιούς άλλους ήσουν;

Δεν θυμάμαι με ποιούς έπαιζα, είμαστε δυο, τρεις. Αυτό το περιστατικό θυμάμαι μόνο. Μόλις μου λέει την κουβέντα αυτή, δεσποινίς είσαι, λέω: Απόστολε, πρέπει να φύγεις οπωσδήποτε από δω το γρηγορότερο. Και δεν έπαιξα λίγο καιρό και έφυγα και πήγα στο Πασαλιμάνι. Εκεί παίξαμε με τον συγχωρεμένο -νομιζω πέθανε- τον Μαρίνο τον Γαβριήλ, το

Μαρινάκι. Ήταν εκεί κι ο Φώτης, πέθανε κι αυτός, κι άλλος ένας που δεν θυμάμαι, είμαστε τέσσερα άτομα. Εκεί, ήταν ωραία. Το είχε ένας Ιγγλέσης το μαγαζί, ο Νίκος, Ωραίος κύριος κι αυτός. Τώρα δυστυχώς δεν υπάρχουν αυτά τα μαγαζιά, γκρεμίστηκαν. Εκεί εργάστηκα λοιπόν μια σαιζόν. Αλλά ο σκοπός ήταν φύγω ν' ανέβω στην Αθήνα γιατί εκεί υπήρχαν οι εταιρείες δίσκων. Εγώ ήθελα να γραμμοφωνήσω. Αυτά συμβαίνουν το 1945 πριν φτάσουμε στους δίσκους.

Ας πάμε τώρα να δούμε πως φτάνεις στη δισκογραφία. Πώς γνωρίζεις με τον Γιάννη Παπαϊωάννου, πώς σε συμπάθησε και σε βοήθησε;

Είμαστε στο καφενείο "των νέων" εγώ και ο Γιάννης ο Κυριαζής και θυμάμαι και κάποιος άλλος και συζητούσαμε. Να κι ο Γιάννης ο Παπαϊωάννου. Ψηλός. Μ' έλεγε Τόλη. -Γεια σου Τόλη. -Γεια σου κύριε Γιάννη. Εγώ σέβας. Βέβαια. Και λέγαμε εκεί περιστάσεις, συζήτηση γύρω από το "Μάγκας βγήκε για σεργιάν" που είχε γίνει μεγάλο σουζέ τότε. Ε, κι εγώ είπα τα παράπονα μου και τσαντίστηκε λοιπόν ο Γιάννης με τον Βασίλη και μ' αρπάζει από το χέρι και μου λέει: Ελα δω ρε, και με πάει στο Μάτσα και του λέει: Το και το και το κύριε Μάτσα, από δω είναι ένα ταλεντάκι και δείχνει εμένα. Από τα Τρίκαλα απ' το χωριό του "Βλάχου" κι έχει και καλά τραγούδια όπως μαθαίνω κ.λ.π. κ.λ.π. Ε, και μ' ορίζει ραντεβού ο Μάτσας την επόμενη μέρα. Πάω λοιπόν τα παίζω, το "Εβίβα ρεμπέτες" και άλλα με το μπουζουκάκι. Και του άρεσαν του Μάτσα κι έγινε η αρχή. Από τη μια πλευρά το "Νυχτωσε χωρίς φεγγάρι" και από την άλλη το "Εβίβα ρεμπέτες". Και έγιναν και τα δυο επιτυχίες. Μετά έδωσα και το "Σ' ένα βράχο φαγωμένο" και κάτι άλλα, πολλά, "Μπαρμπαριά", "Ξενητεια", "Σκλάβες του μαχαραγιά", "Είμαι μαγκάκι" και άλλα. Και κάθε δίσκος ήταν και επιτυχία.

Εκεί γνώρισες και το Ντούο Χάρμα;

Ναι βέβαια, τον Τόλη και την Λίτσα Χαρμαντά. Αυτοί λένε το "Σαλπάρει η βαρκούλα", το "Με γέρασε η ξενητεια" με μεγάλη επιτυχία. Στην Θεσσαλονίκη.

Ας πάμε όμως στις αρχές της δεκαετίας του '50, όταν απολύεσαι από το στρατό.

Ναι. Τότε πήρα την απόφαση να βγω επαγγελματίας και έτσι έγινε. Αυτό ήτανε. Δηλαδή αποφάσισα να δουλέψω σαν μουσικός. Εγκαταλείφθηκαν τα πάντα. Τότε έπαιξα σε διάφορα κέντρα στην Αθήνα. Στου Μάριου στην Ίωνος, στην "Φλωρίντα" στην Αλεξάνδρας, στην "Μπλε Αλεπού" στην Τροίας. Εκεί είχαμε και μια φασαρία με τον συγχωρεμένο τον Στράτο και δεν ξαναδούλεψα μαζί του. Τότε η "Μπλε Αλεπού" ήταν ένα μαγαζί ωραίο και πήγαινε όλο το αφάνγκατέ που λέμε. Όλοι οι πλούσιοι με φασαμέν, με βίζουν γούνες κ.λ.π. Όλο τέτοιος κόσμος ερχόταν στο μαγαζί αυτό.

Δεν ερχόταν μάγκες. Δουλεύαμε εγώ, ο Στράτος ο Παγιουμτζής, ο Πάνος ο Πετσάς κιθάρα, -θεός σχωρέστον- ο μπαρμπα Γιάννης ο σαντουριέρης, το επώνυμο του δεν το θυμάμαι κι άλλο ένα μπουζούκι. Πέντε-έξι άτομα είμαστε όλα-όλα. Είχαμε πρόγραμμα λαϊκό, αλλά παίζαμε και καμμιά "Κομπαροσίτα". Τότε απαγορευόταν ο χορός, τον είχε απαγορέψει ο Παπάγος ο οποίος ήταν τότε Αρχιστράτηγος, ήταν το δεύτερο αντάρτικο ακόμα.

Φεύγω από δω και πάω εκεί, ό,τι θυμάμαι. Στη "Φλωρίντα" δούλεψα πιο μπροστά από το '51, πριν πάω φαντάρος, με τον συγχωρεμένο το βιολίστα, τον Στέφανο Βαρτάνη, με την Βούλα την Δερεμπέη, πιάνο και ακορντεόν, κλασική αυτή ήταν μέσα σ' όλα, φοβερή και ο Χάρης Λεμονόπουλος μπουζούκι.

Ο Στράτος όπως ξέρετε έπινε, κι ένα βράδυ είχε πει. Ήταν τότε που είχε γίνει σουζέ το "Σ' ένα βράχο φαγωμένο". Κι ερχόταν ένας πλούσιος, παραλής τότε και μας άφηνε και χαρτουρίτσα. Αυτός ήταν ζωέμπορος κι είχε και κρεοπωλεία κ.λ.π. Πολλά λεφτά. Αλλά ήταν ωραίος, μορφωμένος κι είχε σχέση με κόσμο καλό. Κι έρχεται μια βραδυά κι όπως συνήθως παράγγειλε το "Σ' ένα βράχο φαγωμένο". Ο Στράτος λοιπόν πήγε να το πει, αλλά πάνω στο μεθύσι που είχε, του φάνηκε ότι το παίζαμε γρήγορα, εμείς η ορχήστρα. Και μόλις τελειώνει το τραγούδι, παίρνει ξανά το μικρόφωνο και λέει: ακούσατε κύριοι το ζεϊμπέκικο που 'γινε σέρβικο; Αλλά τι να κάνω εγώ, ας όψονται αυτοί οι απαίσιοι. Και δείχνει εμάς την ορχήστρα. Ε, αυτό ήτανε. Την επόμενη μέρα είπα στ' αφεντικό ότι εγώ φεύγω, με συγχωρείτε πάρα πολύ αλλά αυτός είναι ο λόγος. Δεν ξαναδούλεψα με τον Στράτο, πάει αυτό.

Το 1951 δούλεψα στου Μάριου, στο χειμωνιάτικο. Στο καλοκαιρινό είχα δουλέψει το 1947-48. Εκεί που έπαιρνα 30 δραχμές μεροκάματο. Το 1952 δούλεψα στη "Ζούγκλα" στην πλατεία Βάθης, με τον Γρηγόρη τον Μπιθικώτση και τον Γιάννη τον Κυριαζή.

Με τον Τσαουσάκη αρχίσαμε το '53 και δουλέψαμε πολλά χρόνια με τον Πρόδρομο. Το '54, το '55, το '56 και πρωταρχίσαμε από του "Θείου" στη Ν. Φιλαδέλφεια ή από τον Βασίλη τον Πετρόπουλο που είχε στη Ν. Φιλαδέλφεια τα "Αηδόνια" ένα άλλο κέντρο. Σ' ένα απ' αυτά τα δύο. Τότε θυμάμαι, δουλειά! Ουρά τα μαγαζιά, πατείς με πατώ σε, φοβερή δουλειά. Και στο 'να και στ' άλλο. Ήταν τότε και ο Τσιτσάνης με την Μαίρη Λίντα στην "Κομπαροσίτα" δίπλα, αλλά δεν πήγαιναν τόσο καλά.

Πότε σταμάτησες να παίζεις στα μαγαζιά;

Εγώ εγκατέλειψα, παρ' όλο που μου άρεσε το επάγγελμα, η μουσική, γιατί δεν μ' άρεσαν τα κέντρα, το ξενύχτι. Δεν μ' άρεσε. Κι έλεγα, έλεγα, πότε να περάσουν λίγα χρόνια να

ΔΙΣΚΟΓΡΑΦΙΑ ΣΤΙΣ 78 ΣΤΡΟΦΕΣ (1946-1960)

ODEON

ΝΥΧΤΩΣΕ ΧΩΡΙΣ ΦΕΓΓΑΡΙ Στέλλα Χασκίλ
 ΕΒΙΒΑ ΡΕΜΠΕΤΕΣ Γ. Κυριαζής-Στ. Χασκίλ-Απ. Καλδάρας
 ΣΚΛΑΒΕΣ ΤΟΥ ΜΑΧΑΡΑΓΙΑ Ντούο Χάρμα-Απ. Καλδάρας
 ΕΙΜΑΙ ΜΑΓΚΑΚΙ Ντούο Χάρμα-Στράτος Παγιουμτζής
 ΠΑΝΩ Σ' ΕΝΑ ΒΡΑΧΟ Στράτος Παγιουμτζής-Λίτσα Χάρμα
 Ο ΕΡΓΑΤΗΣ Ντούο Χάρμα
 ΝΑ ΤΟ ΒΡΗΣ ΑΠΟ ΑΛΛΗ Σ. Καλφοπούλου-Μ. Βαμβακάρης- Απ.
 Καλδάρας
 ΘΕΛΕΙΣ ΝΑ ΣΕ ΠΙΑΣΩ ΦΙΛΟ Σ. Καλφοπούλου-Μ. Βαμβακάρης-
 Απ. Καλδάρας
 ΝΑΥΑΓΟΣ ΣΤΗ ΖΩΗ Στράτος Παγιουμτζής
 ΠΟΛΛΑ Ν' ΑΚΟΥΣ ΛΙΓΑ ΝΑ ΔΕΣ Στρ. Παγιουμτζής-Α. Χρυσάφη
 Η ΑΡΡΑΒΩΝΙΑΡΑ Στ. Παγιουμτζής-Α. Χρυσάφη-Απ. Καλδάρας
 ΕΙΠΑ ΝΑ ΣΒΥΣΩ ΤΑ ΠΑΛΙΑ Σωτηρία Μπέλλου
 ΝΙΑΤΑ ΧΑΜΕΝΑ Σωτηρία Μπέλλου
 ΔΥΟ ΓΑΜΠΡΟΥΣ ΜΟΥ ΠΡΟΞΕΝΕΥΟΥΝ Α. Χρυσάφη-Αθ. Ευγε-
 νικός-Ευαγ. Μαρκοπούλου
 ΑΠΟΨ'Ε ΠΟΥ ΤΑ ΧΑΛΑΣΑ (ΤΟ ΜΠΕΡΝΤΑΚΙ) Αθ. Ευγενικός-
 Ευαγ. Μαρκοπούλου
 ΕΣΥ ΔΕΝ ΘΕΛΕΙΣ ΧΑΪΔΕΜΑ Π. Γαβαλάς-Απ. Καλδάρας
 ΣΤΑΣΟΥ ΣΤΟ 14 Π. Γαβαλάς- Απ. Καλδάρας
 ΠΑΛΙ ΚΙ ΑΠΟΨ'Ε ΣΚΕΦΤΙΚΟΣ Στρ. Παγιουμτζής-Μ. Χιώτης
 ΚΑΝΤΕ ΤΟΠΟ ΝΑ ΠΕΡΑΣΩ Στράτος Παγιουμτζής
 ΤΟ ΛΑΪΚΟ ΤΣΙΓΑΡΟ Σωτηρία Μπέλλου
 ΠΑΡΕ ΜΕ ΓΛΥΚΕΙΑ ΤΣΙΓΓΑΝΑ Σωτηρία Μπέλλου

PARLOPHONE

ΜΑΓΚΑΣ ΒΓΗΚΕ ΓΙΑ ΣΕΡΓΙΑΝΙ Μ. Βαμβακάρης-Β. Τσιτσάνης
 Ψ'ΑΡΑΣ ΘΑ ΓΙΝΩ ΣΤΗ ΣΤΕΡΙΑ Στέλλα Χασκίλ
 ΠΑΡΑΣΤΡΑΤΗΜΕΝΗ Στέλλα Χασκίλ-Γιάννης Κυριαζής
 Η ΜΠΑΡΜΠΑΡΙΑ Ντούο Χάρμα
 Η ΞΕΝΗΤΕΙΑ Ντούο Χάρμα
 ΤΙ ΝΑ ΣΟΥ ΚΑΝΩ ΠΟΥ Σ' ΑΓΑΠΩ Σ. Καλφοπούλου-Μ. Βαμβακά-
 ρης-Στ. Πετριλιάδης
 ΑΛΛΑ ΛΟΓΙΑ Ν' ΑΓΑΠΩΜΑΣΤΕ Σ. Καλφοπούλου-Μ. Βαμβακάρης-
 Στ. Πετριλιάδης
 ΕΓΩ ΕΙΜΑΙ 'ΚΕΙΝΟ ΤΟ ΠΑΙΔΙ Π. Γαβαλάς-Απ. Καλδάρας
 ΑΗΔΟΝΙΑ Πάνος Γαβαλάς
 ΕΜΕΝΑ ΜΕ ΛΕΝΕ ΠΕΡΙΚΛΗ Πάνος Γαβαλάς
 ΠΙΟΤΟ ΚΑΙ ΔΑΚΡΥΑ ΑΝΑΚΑΤΩΜΕΝΑ Π. Γαβαλάς-Κ. Τσιτσάνης
 Ο ΒΙΟΠΑΛΑΙΣΤΗΣ Πάνος Γαβαλάς-Αννα Χρυσάφη
 ΤΩΡΑ ΠΟΥ ΕΧΩ ΤΑΛΛΗΡΑ Πάνος Γαβαλάς-Αννα Χρυσάφη
 ΔΕ ΜΕΤΑΝΟΙΩΝΩ ΠΟΥ Σ' ΑΓΑΠΗΣΑ ΠΟΥ Μαρϊάννα Χατζοπού-
 λου
 ΠΙΕΣ ΑΓΑΠΗ ΜΟΥ ΚΑΙ ΣΠΑΣΕ Μ. Αστέρη-Μ. Καλογιάννης
 ΤΙ ΝΑ ΤΟ ΚΑΝΩ ΠΩΣ ΕΙΣΑΙ ΩΡΑΙΟΣ Μαρ. Χατζοπούλου
 ΑΝΘΡΩΠΕ Στέλλα Χασκίλ-Στράτος Παγιουμτζής
 Ο ΚΟΥΜΠΑΡΑΣ Στράτος Παγιουμτζής

ΑΠ' ΤΑ Ψ'ΗΛΑ ΣΤΑ ΧΑΜΗΛΑ Σπύρος Ζαγοραϊός
 ΘΑ ΒΡΩ ΜΟΥΡΜΟΥΡΗ ΜΠΑΓΛΑΜΑ Πάνος Γαβαλάς
 ΕΜΕΙΣ ΤΑΙΡΙΑΞΑΜΕ Πάνος Γαβαλάς-Μπέτυ Δασκαλάκη

COLUMBIA

Ο ΡΩΜΙΟΣ Αθ. Ευγενικός-Μαρ. Νίνου-Ν. Βούλγαρης
 ΕΓΩ ΕΙΜΑΙ ΓΙΑ ΣΕΝΑ Μαρ. Νίνου-Αθ. Ευγενικός
 Η ΚΑΡΔΟΥΛΑ ΜΟΥ ΤΟ ΞΕΡΕΙ Καίτη Γκρέυ
 ΤΟ ΠΑΡΑΠΟΝΟ ΤΟΥ ΜΑΓΚΑ Δ. Ρουμελιώτης- Ούλα Μπάμπα-Κ.
 Πολίτης
 ΑΧ ΒΡΕ ΦΤΩΧΕΙΑ ΚΑΚΟΜΟΙΡΑ Δούκισσα
 ΘΑ ΜΕ ΓΡΑΨΕΙ Η ΙΣΤΟΡΙΑ Γρηγόρης Μπιθικιώτης
 ΤΑ ΖΑΡΙΑ ΜΟΥ ΤΑ ΕΡΡΙΑ Γιώτα Λύδια
 ΜΑΝΝΑ ΤΗΝ ΕΥΧΗ ΣΟΥ ΔΟΣ ΜΟΥ Στέλιος Καζαντζίδης-Μαρ-
 νέλλα
 ΟΥΤΕ ΑΓΑΠΗ ΟΥΤΕ ΜΙΣΟΣ Σταύρος Καμπάνης-Καίτη Γλέρη
 ΞΕΚΡΕΜΑΣΕ ΜΟΥ ΤΟΝ ΜΠΑΓΛΑΜΑ Καίτη Γκρέυ
 ΓΙΑ ΜΠΑΝΙΟ ΠΑΩ Στέλιος Καζαντζίδης
 ΕΝΑ ΚΑΡΑΒΙ ΚΑΡΤΕΡΕΙ Στέλιος Καζαντζίδης
 ΘΑ ΣΕ ΠΑΩ Σ' ΑΛΛΕΣ ΠΟΛΙΤΕΙΕΣ Στέλιος Καζαντζίδης
 ΜΕ ΔΕΡΝΟΥΝ ΧΙΛΙΟΙ ΠΟΝΟΙ Στέλιος Καζαντζίδης
 ΑΝ ΞΑΝΑΡΧΟΣΟΥΝ Στέλιος Καζαντζίδης
 ΠΟΙΟΣ ΘΑ ΜΕ ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΕΙ Στέλιος Καζαντζίδης
 ΘΑ ΒΡΩ ΜΟΥΡΜΟΥΡΗ ΜΠΑΓΛΑΜΑ Στ. Καζαντζίδης
 ΕΓΩ ΠΟΤΕ ΔΕΝ ΑΓΑΠΩ Στέλιος Καζαντζίδης
 ΤΟ ΧΑΜΕΝΟ ΚΟΡΜΙ Στέλιος Καζαντζίδης
 ΤΟΥ ΦΤΩΧΟΥ Ο ΠΟΝΟΣ Στέλιος Καζαντζίδης
 ΗΡΘΑ ΕΙΔΑ ΚΑΙ ΘΑ ΦΥΓΩ Στέλιος Καζαντζίδης
 ΤΡΑΓΟΥΔΑ ΚΑΜΗΛΙΕΡΗ Στέλιος Καζαντζίδης
 ΕΝΑΣ ΣΚΥΛΟΣ ΚΑΙ ΜΙΑ ΓΥΝΑΙΚΑ Στέλιος Καζαντζίδης
 ΠΕΤΡΑ ΘΑ ΡΙΞΩ ΠΙΣΩ Στ. Καζαντζίδης-Απ. Καλδάρας
 ΠΡΙΝ ΜΟΥ ΦΥΓΕΙΣ ΓΛΥΚΕΙΑ ΜΟΥ Στέλιος Καζαντζίδης
 ΟΤΙ ΑΓΑΠΑΩ ΕΓΩ ΠΕΘΑΙΝΕΙ Στέλιος Καζαντζίδης

HIS MASTER'S VOICE

Ο ΣΕΡΓΙΑΝΗΣ Στράτος Παγιουμτζής-Στελλάκης Πετριλιάδης
 ΓΥΝΑΙΚΑ ΑΠ' ΤΟ ΣΩΡΟ Πρόδρομος Τσαουσάκης-Ιωάννα Γεωργα-
 κοπούλου
 ΑΣ ΜΕ ΚΡΙΝΕΙ Η ΚΟΙΝΩΝΙΑ Πρόδρομος Τσαουσάκης- Ιωάννα Γε-
 ωργακοπούλου
 Η ΓΥΝΑΙΚΑ ΠΟΥ Ψ'ΗΦΙΖΕΙ Μαρ. Νίνου-Αθ. Ευγενικός
 Η ΠΡΩΤΗ ΝΥΧΤΑ ΠΟΥ ΞΕΙΣ ΦΥΓΕΙ Αθ. Ευγενικός-Μ. Νίνου
 ΣΤΙΣ ΚΑΡΔΙΕΣ ΤΙΣ ΠΕΙΣΜΑΤΑΡΕΣ Πρ. Τσαουσάκης-Ρένα Στά-
 μου-Μ. Καλλιέργης
 Ο ΛΕΒΕΝΤΗΣ ΠΟΥ ΠΟΝΑ Πρ. Τσαουσάκης-Ρένα Στάμου
 ΒΡΕ ΖΩΗ ΦΑΡΜΑΚΙΑ ΣΤΑΖΕΙΣ Πρόδρομος Τσαουσάκης-Ρένα
 Ντάλια
 ΠΗΡΑ ΤΟ ΔΡΟΜΟ ΤΟΝ ΚΑΚΟ Ρ. Στάμου-Ι. Τατασόπουλος
 ΟΤΙ ΒΡΕΞΕΙ ΑΣ ΚΑΤΕΒΑΣΕΙ Πρόδρομος Τσαουσάκης
 ΤΟ ΑΓΚΑΘΙ Πρόδρομος Τσαουσάκης
 ΤΑ ΔΩΡΑ Ρ. Στάμου-Απ. Καλδάρας-Γ. Κυριαζής
 ΤΟ ΑΠΑΤΗΤΟ ΒΟΥΝΟ Ρ. Στάμου-Απ. Καλδάρας-Γ. Κυριαζής
 ΕΙΣΑΙ ΔΕΙΛΟΣ Μαρία Γρήλλη-Δημήτρης Ρουμελιώτης
 ΤΟ ΦΤΩΧΟΠΑΙΔΟ Δ. Ρουμελιώτης-Μ. Γρήλλη-Απ. Καλδάρας
 ΝΑ Μ' ΕΠΝΙΓΕ Η ΜΑΝΝΑ ΜΟΥ Πρ. Τσαουσάκης-Μ. Γρήλλη
 Η ΣΤΕΝΟΧΩΡΙΑ Πρόδρομος Τσαουσάκης-Μαρία Γρήλλη
 ΕΣΥ ΠΑΣΑ ΜΟΥ ΦΑΕ ΚΑΙ ΠΙΕΣ Πρ. Τσαουσάκης-Μ. Γρήλλη
 ΜΑΘΗΜΕΝΑ ΤΑ ΒΟΥΝΑ Πόλυ Πάνου- Σταύρος Πλέσσας
 ΚΡΥΦΑ ΘΑ ΞΕΚΙΝΗΣΟΥΜΕ Πρόδρομος Τσαουσάκης
 Ο ΜΕΤΑΝΑΣΤΗΣ Πρόδρομος Τσαουσάκης-Γιώτα Λύδια
 ΜΙΑ ΣΟΥ ΚΑΙ ΜΙΑ ΜΟΥ Στέλιος Καζαντζίδης-Μαρνέλλα
 ΚΟΚΚΙΝΟ ΜΑΥΡΟ Στέλιος Καζαντζίδης-Μαρνέλλα
 Η ΠΕΡΙΠΕΤΕΙΑ Γιώτα Λύδια-Γιάννης Κυριαζής
 ΣΥ ΜΟΥ ΧΑΡΑΞΕΣ ΠΟΡΕΙΑ Γιώτα Λύδια
 ΑΠ' ΤΑ Ψ'ΗΛΑ ΣΤΑ ΧΑΜΗΛΑ Στέλιος Καζαντζίδης

φύγω, να φύγω. Και υπήρξε αφορμή ο θάνατος της κόρης μου τότε, απ' το '65. Αυτό ήτανε. Και δεν ξαναπάτησα σε κέντρο μετά. Τελευταίο μαγαζί που δούλεψα ήταν του "Κεφάλια" στην Κοκκινιά, με τον Μιχάλη τον Μενιδιάτη, την Φούλη Δημητρίου, τον κουφερασιέ τον Γιώργο, χορεύτριες και άλλα μπουζούκια. Είχα δουλέψει ακόμα στου Καλαματιανού στις Τζιτζιφιές, στο "Ροσινιόλ" που ήταν τότε ο Μάρκος, δούλεψα στου "Τζιμί του Χοντρού", στη "Λουζιτάνια", σ' όλα τα κέντρα τα μεγάλα της εποχής μ' όλους τους καλλιτέχνες που αλλάζανε κάθε φορά.

Πάνω σ' αυτό το θέμα έχω μια απορία. Πώς τόσο γρήγορα φτιάχνατε την ορχήστρα. Γιατί δεν ήρασαν πολύ καιρό μαζί αφού αλλάζατε συχνά, χειμώνα, καλοκαίρι.

Τότε δεν κάναμε ούτε πρόγραμμα, ούτε τίποτα. Βρίσκαμε το μαγαζί, μας ήθελε, μας ζητούσε. Δεν είχαμε ούτε εμπόδια, μη πάρεις αυτόν γιατί δεν έρχομαι εγώ και τέτοια που υπάρχουν σήμερα. Εμείς είμαστε όλοι αδέρφια τότε. Έπαιρνε αυτούς που ήθελε και φτιάχναμε ένα σχήμα.

Όταν φτιάχνατε ένα σχήμα πώς κάνατε τις πρόβες γρήγορα και παρουσιάζατε στον κόσμο ένα πρόγραμμα τόσο καλό;

Πρόβες σχεδόν δεν κάναμε. Μια προβίτσα, ορισμένα καινούργια κάναμε κάπου-κάπου διότι τα τραγούδια όλα τα ξέραμε όλοι. Ξέραμε τα τραγούδια που ήταν επιτυχίες. Ο Χιώτης έβγαλε αυτό κι αυτό κι έχει αυτό το σουξέ. Ο Μητσάκης αυτό κ.ο.κ. Παίζαμε ολονών τα τραγούδια τότε, δεν παίζαμε μόνο τα δικά μου. Ο Χιώτης έπαιζε τα ξένα, έπαιζε τα δικά του, έπαιζε του Μητσάκη, δικά μου, του Τσιτσάνη κ.ο.κ. Ξέραμε ποια τραγούδια να παίζουμε. Τότε δεν παρουσιάζαμε πρόγραμμα όπως γίνεται σήμερα για να κάνουμε πρόβες. Τότε έρχονταν, παράγγελλαν ένα τραγούδι για να χορέψουνε, ένα ζεϊμπέκικο, ένα χασάπικο.

Ναι, αλλά δεν έπρεπε να συνεννοηθείτε αφού είσατε 5-6 όργανα κάθε φορά;

Ναι, αλλά τα ξέραμε τα τραγούδια. Βέβαια τα ξέραμε. Ήξερε τι ακόντια θα πιάσει η κιθάρα, κ.λ.π.

Σε πανηγύρια έχεις παίξει;

Εγώ ήμουν εχθρός των πανηγυριών, δεν μου άρεσε το πανηγύρι και πήγα σε δύο-τρία, μια φορά στο Μαρκόπουλο, μια άλλη δεν θυμάμαι που, αλλά δεν μ' άρεσε. Δεν μ' άρεσε εκείνο το φαινόμενο που άρπαζαν δεκαπέντε να χορέψουν μαζί. Και παίρναν μπύρες και πίναν...και χύνονταν οι μπύρες... Δεν τα ήθελα αυτά τα πράγματα.

Με τον Καζαντζίδη πότε γνωριστήκατε και συνεργαστήκατε;

Με τον Καζαντζίδη δούλεψαμε ένα φεγγάρι σε μαγαζί. Τότε γύρω στο '55. Δεν θυμάμαι, εκεί μέσα '54-55. Τον Καζαντζίδη τον γνώρισα όταν πήγα μια μέρα στου συγχωρεμέ-

νου του Χρυσίνη του Στέλιου το σπίτι. Δεν θυμάμαι τι ήταν να συζητήσουμε, ποιο θέμα και βλέπω τον συγχωρεμένο τον Τσάντα, τον Μπάμπη τον Βασιλειάδη και τον Στέλιο Καζαντζίδη. Τρεις. Και πιάσαμε την κουβέντα. Λέω, ο κύριος ποιος είναι; Μου λέει ο Χρυσίνης, είναι ένας καλός τραγουδιστής, ο Στέλιος ο Καζαντζίδης. Ακόμα ήταν άγνωστος, δεν είχε βγάλει καμιά πλάκα. Ήταν πριν το '52. Εγώ τον πρωτοέβαλα στο δίσκο. Θυμάμαι τον έβλεπα, το παιδί αυτό, τον Καζαντζίδη που συνοδευε τον Χρυσίνη, πιάνοντας τον από το χέρι, να τον πάει σε διάφορα μέρη, στο κέντρο, στο σπίτι, εδώ εκεί. Συνοδός του Χρυσίνη, γιατί ήταν τυφλός. Τον έβλεπα ταχτικά αλλά δεν ήξερα ποιος είναι. Έξι μήνες περίπου. Κι όταν σηκώθηκα να φύγω από του Χρυσίνη έρχεται να με συνοδέψει ο Καζαντζίδης έξω.

-Γεια σας, λέει στους άλλους κι έρχεται έξω και μου πιάνει την κουβέντα. Θυμάμαι τότε -γιατί εν τω μεταξύ εκείνη την ημέρα παίρνω την κιθάρα και του λέω: -Δεν μας λες ένα τραγουδάκι να σ' ακούσω κι εγώ; -Αμέ, μου λέει. Εντάξει. Δεν θυμάμαι ποιο μου είπε, νομίζω ένα του Τσαουσάκη. Και στον πρώτο δίσκο που του 'βαλα εγώ, λες και ακουγες τον Τσαουσάκη βελτιωμένο τεχνικά. Ήταν το "Καλέ κοπέλα, καλέ κοπέλα για μπάνιο πάω..." κι ένα άλλο δεν θυμάμαι. Λοιπόν, μου λέει: σε παρακαλώ κύριε Απόστολε, δεν μου δίνεις και μένα κανένα τραγουδάκι; Εγώ συμπτωματικά τότε είχα αυτά τα δυο τραγούδια, τα οποία είχα γράψει - ήταν φρέσκα - λόγω του καύσωνος που είχε γίνει τότε. Ήταν επίκαιρο. Και τον παίρνω κατευθείαν, τον πάω στην εταιρεία και του δίνω το δίσκο με τα τραγούδια αυτά. Αμέσως. Και τότε θυμάμαι μου έλεγε: Αν δεν βρισκόσουν εσύ Απόστολε, στην υφαντουργία θα δούλευα ακόμα, εργάτης. Βέβαια αυτό δεν έγινε επιτυχία και μετά η πρώτη επιτυχία του Καζαντζίδη ήταν "Οι βαλίτσες" του Παπαϊωάννου, το δικό μου δεν το 'πιασε ο κόσμος. Ήταν όμως η αρχή για να ξεκινήσει.

Πόσα τραγούδια έχεις γράψει μέχρι σήμερα;

Α, σ' αυτό δεν θα σε ικανοποιήσω. Δεν ξέρω. Μην ακούς που λένε έχω γράψει δυο χιλιάδες τραγούδια. Αυτά είναι ψέμματα όλα. Εγώ έχω γράψει εκατοντάδες, δυο, τρεις, τέσσερεις εκατοντάδες είναι, δεν ξέρω. Μπορεί νάναι και λιγότερα. Εγώ πάντως τα μετράω με εκατοντάδες.

Υπολογίζω γύρω στα 500.

Κοίταξε να δεις. Να, πόθεν ορμώμενος βιάζω αυτό το συμπέρασμα. Και δεν μπορεί να με διαψεύσει κανείς. Διότι οι αριθμοί δεν λένε ψέμματα. Ακούω, γράφουν κι οι εφημερίδες: ο Τσιτσάνης έχει γράψει 3000 τραγούδια, ο τάδε 2000 κ.λ.π. Είναι ψέμματα όλα αυτά. Και να γιατί. Επί παραδείγματι, παίρνω τώρα εμένα, που είχα την δυνατότητα, ιδίως στην Κολούμπια να βάλω όσα τραγούδια ήθελα. Είχα τέτοιες επιτυχίες που κάποτε είχα το 49% μόνος μου. Εδώ η ΑΕΠΙ ζει και βασιλεύει από μένα. Να πάτε να σας τα πουν

Πάντα αγαπημένοι, ο Απόστολος και η Λούλα, στο σπίτι τους στους Θρακομακεδόνες (φωτ. Στ. Ελληνιάδης)

αυτά τα πράγματα, μου τα 'παν πέρυσι κι όλας! - Πούναι ρε Απόστολε εκείνα τα χρόνια, που είχες το 49% μόνος σου και το 51% όλοι οι άλλοι! Όλοι οι άλλοι, ναι! Λοιπόν, τέλος πάντων και παίρνω εμένα τώρα. Μπήκα στο στούντιο το '47. Από το '47 όμως μέχρι το '50 έβαζα τότε δυο τραγούδια το χρόνο τότε 4, τότε 5. Εγώ δεν τα βάζω, όμως να τα βάλω 10 τραγούδια το χρόνο. Εκατόν τριάντα τραγούδια λοιπόν από το 1947 μέχρι το '60, μέχρι τέλος του '59.

Απόστολε είναι γεγονός, ότι πρωτοστάτησες στους αγώνες για τα συμφέροντα των μουσικών, πώς έγινε αυτό;

Εγώ ήρθα σε σύγκρουση με την ΑΕΠΙ από το 1952, αλλά επειδή το συμβόλαιό μου ήταν δεκαετές, αναγκαστικά κάθησα μέχρι το 1958. Μετά έφυγα και πληρωνόμουν κατ' ευθείαν από το εργοστάσιο. Μετά δημιουργήσαμε την ΕΜΣΕ, αργότερα πολύ και από τότε πληρώνομαι από 'κει.

Με την εταιρεία πώς τα πήγαινες;

Σχεδόν όλα τα χρόνια είχαμε πολύ καλές σχέσεις, άλλωστε είχα φτάσει να έχω το 49% της παραγωγής των δίσκων. Αλλά αργότερα, οι νεότεροι κάνανε μεγάλη ζημιά στην Κολούμπια. Ήταν τότε που ήρθε ο Πετσίλας. Δεν το χωνεύω, δεν το γουστάρω το λαϊκό τραγούδι εγώ, μου λέει. Διευθυντής εταιρείας ήταν και έκανε μεγάλες ζημιές σε μένα, σε όλους και στην εταιρεία. Λοιπόν, του λέω, τολμάς μεσ' το σπίτι μου και σε μένα να λες πως δεν προτιμάς το λαϊκό τραγούδι; Ένα θα σου πω, κάτι και θυμήσου Πετσίλα την κουβέντα, ότι απόψε προφητεύω: Εάν εμφανίσει από το ίδιο πνεύμα από δω και πέρα, δεν θα περάσουν δυο χρόνια, βία τρία, άντε ν' ακουμπήσουμε και το τέταρτο, μέχρι να σε πάρουν μυρουδιά από πάνω και να σου δώσουν ένα φύσημα και να πάρεις τέτοια κατακλύ-

λα που δεν θα σταματάς πουθενά.

Όπως το είπα, ακριβώς στα τέσσερα χρόνια, μπαμ, του δίνουν ένα φύσημα. Κι από κει που ήρθε. Και του λέω ακόμα του Πετσίλα: Θυμήσου με σ' ένα πράγμα, αυτόν τον γίγαντα που λέγεται Κολούμπια μέσα σε δυο-τρία χρόνια θα τον καταστήσεις νάνο.

Στο εξωτερικό έχεις πάει καθόλου;

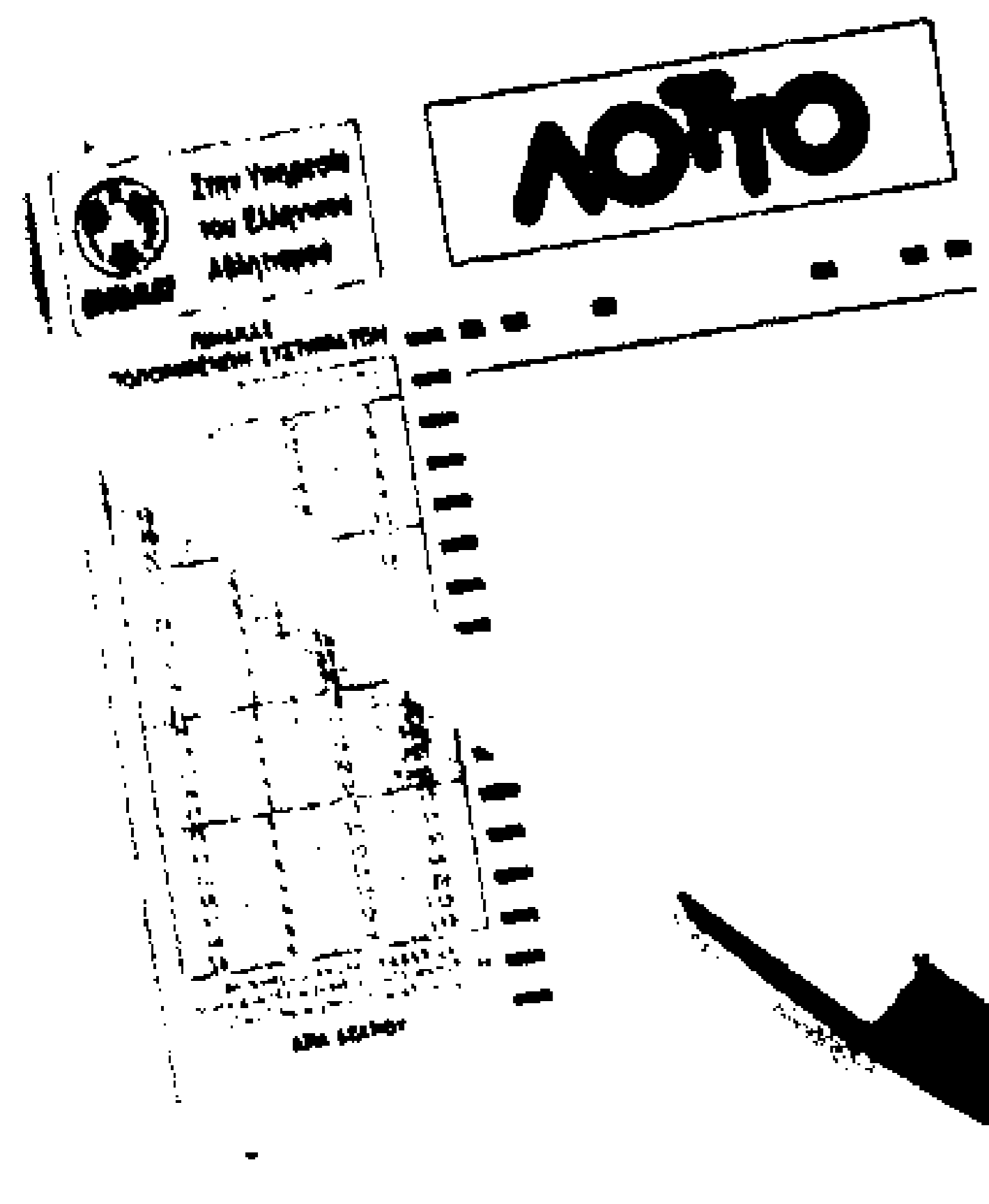
Ναι, στην Αμερική. Πήγα στα τέλη του '58 και έφυγα αρχές του '60. Έμεινα 14 μήνες. Πήγα μόνος μου με μια τραγουδίστρια, την Καίτη Μαυράκη. Στην Αμερική έπαιξα στους 28 δρόμους, στο New-Life, στη Νέα Υόρκη, στο Μανχάταν. Μια μπουάτ ήτανε, μικρό κέντρο. Είχαμε κι άλλους. Ήμουνα εγώ, ήτανε ο Ανέστης Αθανασίου, θεός σχωρέστον. Ήτανε εκεί ο Τζουανάκος. Έφυγε αυτός, πήγα εγώ. Έφυγα εγώ, ήρθε ο Τάκης ο Μπίνης. Ήταν ακόμα ο Σπύρος, ένα άλλο μπουζούκι, ένας εβραίος που έπαιζε ούτι, ένας Τούρκος ο Σερίφ που έπαιζε κανονάκι και μια κιθάρα. Έξι-εφτά ακόμα είμαστε. Δεν πήγα αλλού. Έμεινα στη Νέα Υόρκη μόνο κι είπα αμάν τότε να φύγω. Ο Μάριος, ο συγχωρευμένος μ' έστειλε. Το μαγαζί το είχε η Σοφία η Καρνάβα, την οποία γνώριζα από 'δω. Ήτανε ηθοποιός κι έφυγε για την Αμερική. Είχε παντρευτεί έναν εκεί.

Όταν γύρισα, δεν με γνώρισε η γυναίκα μου. Είχα γίνει σπάγγος από την στενοχώρια μου. Άσχημη πόλη η Νέα Υόρκη. Το κλίμα άσχημο.

"Αποσπάσματα από συζήτηση-συνέντευξη που καταγράφηκε στο σπίτι του στις 9 Οκτωβρίου 1989".

ΚΑΘΕ ΤΕΤΑΡΤΗ ΚΑΘΕ ΤΕΤΑΡΤΗ ΚΑΘΕ ΤΕΤΑΡΤΗ

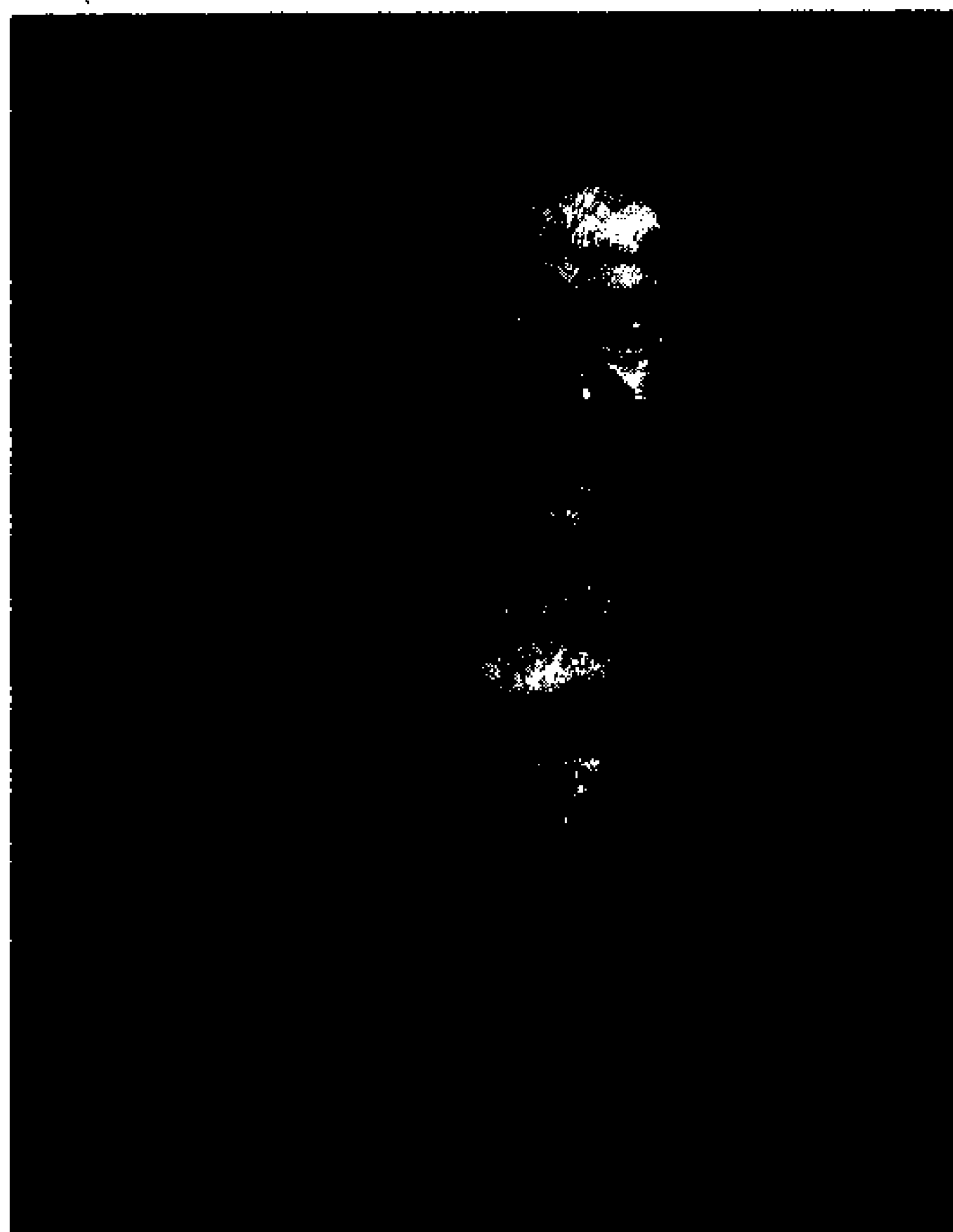
**ΕΤΟΙΜΑΣΤΕΙΤΕ
ΚΙ ΕΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΑ ΚΕΡΔΗ
ΤΩΝ ΟΝΕΙΡΩΝ ΣΑΣ**

ΛΟΤΤΟ

Ταξιμι

ΜΠΑΜΠΗΣ ΓΚΟΛΕΣ

ΤΙΜΗ ΠΟΤΟΥ : 1000

ΚΥΡΙΑΚΗ ΚΛΕΙΣΤΑ

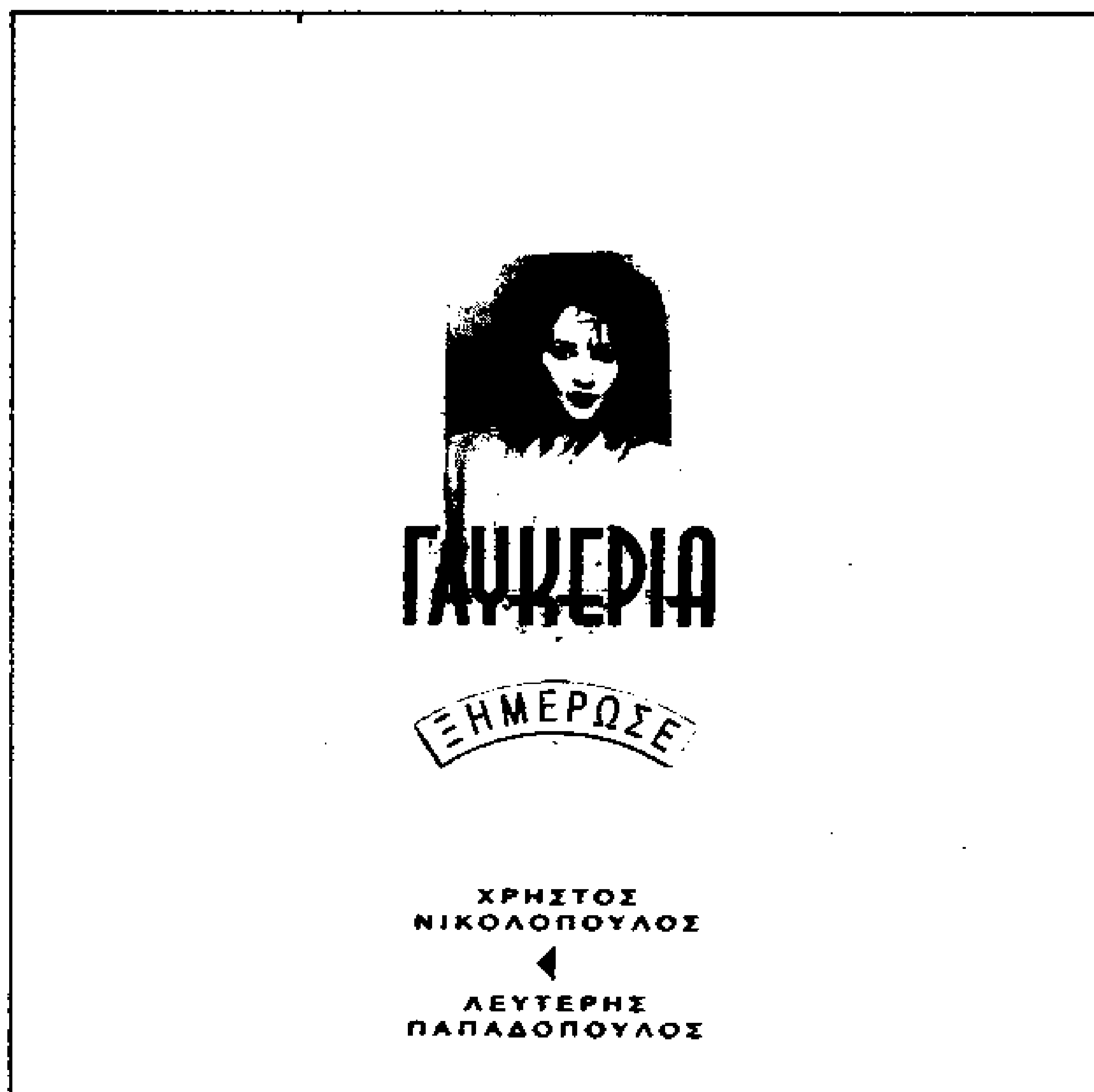
ΧΑΡ. ΤΡΙΚΟΥΠΗ & ΙΣΑΥΡΩΝ ΤΗΛ.: 3639919

ΓΛΥΚΕΡΙΑ

Ο ΔΙΣΚΟΣ ΤΗΣ ΧΡΟΝΙΑΣ

ΕΗΜΕΡΩΣΕ

ΣΕ ΔΙΣΚΟΥΣ - ΚΑΣΕΤΕΣ - CD

wea